

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT FAKÜLTESİ
İSTATİSTİK ANA BİLİM DALI

TÜRKİYE'DE VE SEÇİLMİŞ BİRKAÇ ÜLKEDE FİYAT
İNDEKSLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

HAZIRLAYAN : ZEHRA KAPLAN
DANIŞMAN : PROF. DR. DURMUŞ DÜNDAR

İSTANBUL, 1996

ÖNSÖZ

Bu çalışma üç bölümden oluşuyor. Birinci bölümde , indeks kavramı ve çeşitleri hakkında örneklerle genel bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde , Türkiye'de fiyat indekslerini hesaplayan DİE ,İTO ,Hazine Dış Ticaret Kurumlarının çalışmaları hakkında genel bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bölümde , Seçilmiş ülkelerde hesaplanan fiyat indeksleri hakkında genel bilgiler verilmiştir.

Bu çalışmada desteğini esirgemeyen D.İ.E. İstanbul Bölge Müdürü Ferhat Şenocak , Bölge Müdür Yardımcısı Haydar Yıldırım , Şube Müdürü Mustafa Savaş , yazılım aşamasında kullandığım programlarda yardımlarını esirgemeyen Ünal Can'a ve aileme teşekkür ederim.

Ve son olarak da tezimin her aşamasında her türlü bilgi ve desteğini esirgemeyen danışman hocam Prof.Dr. Durmuş DÜNDAR'a değerli katkılarından dolayı teşekkür ederim.

İstanbul, 1996

Zehra KAPLAN

İÇİNDEKİLER

TÜRKİYE'DE VE SEÇİLMİŞ BİRKAÇ ÜLKEDE FİYAT İNDEKSLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

Birinci Bölüm

Sayfa No:

I. TEMEL TEORİK ANLATIM	1
I.1. İndeks Kavramı	1
I.2. İndeks Çeşitleri	2
I.3. Tüketici Fiyatları İndeksi	18
I.4. Toptan Eşya Fiyatları İndeksi	20

İkinci Bölüm

II. TÜRKİYE ' DE FİYAT İNDEKSLERİ	21
II.1. Tüketici Fiyatları İndeksi	21
1. Başbakanlık Hazine Ve Dış Ticaret Müsteşarlığı	21
Konjonktür Ve Yayın Dairesi	22
2. İstanbul Ticaret Odası	27
3. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü	33
II.2. Toptan Eşya Fiyatları İndeksi	33
1. Başbakanlık Hazine Ve Dış Ticaret Müsteşarlığı	34
Konjonktür Ve Yayın Dairesi	37
2. İstanbul Ticaret Odası	
3. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü	

Üçüncü Bölüm

III. SEÇİLMİŞ ÜLKELERDE FİYAT İNDEKSLERİ	44
III.1. Tüketici Fiyatları İndeksi	44
1. Belçika	44
2. Fransa	46
3. İngiltere	48
4. Avusturya	52
5. İsviçre	54

Sayfa No:

6. ABD	57
7. Yunanistan	60
8. İtalya	63
9. Japonya	66
10. Hollanda	68

111.2. TOPTAN EŞYA FİYATLARI İNDEKSİ	71
--------------------------------------	----

1. Arjantin	71
2. Brezilya	72
3. Mısır	73
4. Macaristan	75
5. Japonya	76
6. İngiltere	79
7. ABD	80
8. Fransa	82

EKLER

KAYNAKLAR

1.1 İNDEKS KAVRAMI

İstatistik araştırmalara konu olan pek çok kavramın doğrudan ölçülerek incelenmesi mümkündür. Örneğin, bir şehirdeki gazete okuyucularının yüzde kaçının belirli bir gazeteye abone oldukları, belirli bir zaman kesitinde bir bölgedeki işsizlik oranı veya günlük imalat içindeki kusurlu parça sayısı (veya oranı) doğrudan ölçülebilir mahiyetteki kavramlardandır. Ancak hayat pahalılığı, sermaye piyasası faaliyetleri zeka seviyeleri, milli gelirdeki değişimler doğrudan değil nisbi olarak incelendiği zaman anlamlı olmaktadır.

Bir devre içindeki gelişmelerin nisbi olarak ölçülmesi o serideki değerlerin, sabit tutulacak bir değerle (esas veya temel değer) mukayese edilmesi ile mümkündür. Fiili değerlerin temel değere bölünmesi yolu ile hesaplanmış serilere genel ifade ile indeks serileri denmektedir. Bu açıklamaya dayanarak indeks serilerini meydana getiren indekslerin genel bir tarifini yapabiliriz :

Bir (veya birkaç) değişkenin zaman, mekan, veya diğer özelliklere göre gösterdiği değişimlerin ölçüsüne istatistikte indeks adı verilmektedir. (1).

Günümüzde indeksler, çok yaygın bir uygulama alanına sahiptir. Özellikle ekonomik sorunların incelenmesinde, üretim, tüketim, dış ticaret, para ve kredi, ücret, fiyat hareketleri vb. konular için indeksler düzenlenmektedir. İndeks hangi konudaki değişiklikleri gösteriyorsa onun adıyla anılır. (Üretim İndeksi, Fiyat İndeksi gibi.)

İndekste biri " kıyaslanan " diğeri " temel " olmak üzere iki değer vardır. Kıyaslanan değer paya, temel değer paydaya yazılır. Oransal kıyaslamayı kolaylaştırmak için bölme işleminin sonucu 100 (veya 1000) ile çarpılır. Böylece temel değer 100 (veya 1000) kabul edilerek diğerlerinin buna göre kaç olacağı tesbit edilmiş olur. Serideki herhangi bir değer x_i , temel değer x_0 ile gösterilirse indeksin formülü genel olarak;

$$x_{\%} = \frac{x_i}{x_0} \cdot 100 \quad (1.1)$$

şeklinde yazılabilir. (2).

(1) Korum, UĞUR : " İstatistiğe Giriş ", A.Ü SBF Yayınları, Ankara, 1985, S.491

(2) Serper, ÖZER : " Uygulamalı İstatistik 1 ", Filiz Kitabevi, İstanbul, 1985, S.194

1.2 İNDEKS ÇEŞİTLERİ

İndeksleri şu şekilde gruplandırmak mümkündür :

- A) Mekan ve zaman indeksleri
 - B) Sabit ve değişken esaslı indeksler
 - C) Basit ve bileşik indeksler
- Şimdi bu indeks çeşitlerini ayrı ayrı inceleyelim.

A) MEKAN VE ZAMAN İNDEKSLERİ

i) MEKAN İNDEKSLERİ

Bu indeksler bir mekan serisine dayanırlar.Fakat uygulamada çok kullanılmazlar.

Nüfus , üretim miktarı ve fiyat gibi herhangi bir istatistik olaya ait değerlerin mekan (bölgeler , iller vs.) içinde içinde gösterdiği oransal değişmelerin ölçüsüdür.Serideki her mekan ünitesine (bölge , il , şehir , vs.) ait değer bu ortalamaaya oranlanarak sonuç 100 ile çarpılır.Bu şekilde olaya ait değerlerin 100 sayılan ortalamaaya göre mekan içindeki oransal değişmeleri bulunmuş olur.

Bu ifadelerimizi şu şekilde formüle edebiliriz :

$$I = \frac{x_i}{\bar{x}} \cdot 100 \quad (1.2.)$$

Formüldeki x_i kıyaslanan değeri (mesala bir bölgeye ait değeri) , $\bar{x}$ ise mekan serisi ortalamasını temsil eder.

Hesaplanacak indekslerin aritmetik ortalaması % 100 e eşit olur.

ÖRNEK :

1994 yılında 6 şehrimizde koyun eti fiyatları (kg) aşağıdaki şekilde gerçekleşmiştir.Bu şehirlerimize ait mekan indekslerini bulalım.

Şehirler	Fiyat
Adana	17666
Ankara	18601
Erzurum	18470
İstanbul	18654
İzmir	17634
Samsun	17153
	108178

$$\bar{x} = \frac{108178}{6}$$

$$\bar{x} = 18030$$

$$x_{Adana} = \frac{17666}{18030} \cdot 100$$

$$x_{Adana} = 97,9$$

Bu şekilde hesaplanan mekan indeksleri aşağıdaki tablodadır:

Şehirler	İndeks
Adana	97.9
Ankara	103.1
Erzurum	102.4
İstanbul	103.4
İzmir	97.8
Samsun	95.1

Elde ettiğimiz tabloda hangi şehirde fiyatın ortalamaya göre yüksek , hangisinde düşük olduğunu tesbit görebiliriz. (3).

ii) ZAMAN İNDEKSLERİ

Bu indeksler bir zaman serisine dayanırlar ve uygulamada çok kullanılırlar.Esasen indeks denince akla genellikle zaman indeksleri gelir.

Zaman indekslerini şu şekilde formüle edebiliriz :

$$I_{i/0} = \frac{x_i}{x_0} \cdot 100 \quad (1.1.)$$

Formüldeki x_0 esas (temel) devreye ait değeri , x_i ise $i = 0 , 1,2,...,n$ olmak üzere diğer devrelere ait değerleri temsil eder.

(3) Türkiye İstatistik Yıllığı 1995 , D.İ.E Matbaası , Ankara , 1996 , S.587

ÖRNEK :

1988 - 1994 yılları arasında İstanbul 'da ortalama zeytinyağı fiyatları aşağıdaki şekilde gelişmiştir.Bu şehirlerimize ait zaman indekslerini bulalım.

Yıllar	Fiyat
1988	3144
1989	4301
1990	7866
1991	12126
1992	18791
1993	30483
1994	72872

1989 yılına ait indeks şu şekilde hesaplanır :

$$I_{\%} = \frac{x_1}{x_0} \cdot 100$$

$$I_{\%} = \frac{4301}{3144} \cdot 100$$

$$I_{\%} = 136,8$$

Burada 1988 yılı esas devredir.

Bu şekilde bütün yıllara ait zaman indeksi bulunur ve bir tabloda özetlenir.

Yıllar	Devre	İndeks (%)
1988	0	100.0
1989	1	136.8
1990	2	250.1
1991	3	385.6
1992	4	597.6
1993	5	969.5
1994	6	2317.8

Elde ettiğimiz tabloyu inceleyerek hangi yılda hangi fiyatın esas devreye göre yüksek , hangisinde düşük olduğunu tesbit edebiliriz.Ayrıca değişim oranlarını da görmemiz mümkündür. (3).

B) SABİT VE DEĞİŞİK ESASLI İNDEKSLER

1) SABİT ESASLI İNDEKSLER

Sabit esaslı indeks; belirli bir yada bazı devrelerin ortalamasını esas kabul ederek serinin tüm değerlerini bunun yüzdesi olarak göstermektir.Bu indeksin hesabında en önemli sorun esas kabul edilecek devrenin seçimidir.Esas devrenin tesadüfi faktörlerin mümkün olduğu kadar etkisi altında kalmamış olan normal bir devre olması gerekir.Böyle bir normal devrenin mevcut olmaması halinde bir ortalama esas kabul edilir.Diğer taraftan esas devrenin çok eski bir yıl olmaması gerekir.Muhtelif devrelere ait verileri kıyasladığımız esas devre değişmez.

(3) Türkiye İstatistik Yıllığı 1995 , A.g.e S.573

Sabit esaslı indeksi şu şekilde formüle edebiliriz :

$$I_{i/0} = \frac{x_i}{x_0} \cdot 100 \quad (1.1.)$$

Formüldeki x_0 esas devreye ait değeri (veya birkaç normal devrenin değer ortalamasını) $i = 1,2,\dots,n$ olmak üzere x_i ise serinin bütün değerlerini temsil eder.

ÖRNEK :

1988-1993 yılları arasındaki ihracatımız aşağıda kaydedilmiştir.1988 yılını esas devre kabul etmek suretiyle sabit esaslı indeksleri bulalım.

Yıllar	Ihracat Miktarları (\$)
1985	7958
1986	7457
1987	10190
1988	11662
1989	11625
1990	12959
1991	13593
1992	14715
1993	15345

Hesaplamaların nasıl yapıldığını 1988 ve yılları indeksleri üzerinde gösterelim.

$$I_{1988/1985} = \frac{11662}{7958} \cdot 100$$

$$I_{1988/1985} = 146,5$$

Aynı şekilde hesaplanan diğerleri ile birlikte bütün indeksleri bir tabloda özetleyelim. (3).

Yıllar	Devre	S.E.İ (%)
1985	0	-
1986	1	100.0
1987	2	93.7
1988	3	128.0
1989	4	146.5
1990	5	146.0
1991	6	162.8
1992	7	170.8
1993	8	184.9
		192.8

ii) DEĞİŞİK ESASLI İNDEKSLER

İndeks hesabında çeşitli devrelere ait değerleri kıyasladığımız esas devre değişmiyorsa , sabit esaslı indeks sözkonusu olur.Esas devre değiştiği taktirde değişik esaslı indeks ortaya çıkar.Diğer bir ifade ile temel devre değiştiğinde, değiştiğinde değişik esaslı indeksten söz edilir.

Değişik esaslı indekste her değer bir önceki devrenin değerine bölünmektedir.

Değişik esaslı indeksi şu şekilde formüle edebiliriz :

$$I_{i/i-1} = \frac{x_i}{x_{i-1}} \cdot 100 \quad (1.3.)$$

Bu formüldeki x_i ler $i = 1,2,\dots,n$ olmak üzere çeşitli devrelerin değerlerini, x_{i-1} ler ise bunlardan bir öncekilerini ifade eder.

(3) Türkiye İstatistik Yıllığı 1995 , A.g.e S.537

ÖRNEK:

1985-1993 yılları arasındaki ihracatımız aşağıda kaydedilmiştir. 1985 yılını esas devre kabul ederek değişik esaslı indeksleri bulalım.

Yıllar	İhracat Miktarları (\$)
1985	
1986	7958
1987	7457
1988	10190
1989	11662
1990	11625
1991	12959
1992	13593
1993	14715
	15345

Önce 1990 yılının değişik esaslı indeksinin nasıl bulunduğunu gösterelim.

$$I_{1990/1989} = \frac{12959}{11625} \cdot 100$$

$$I_{1990/1989} = 111,4$$

Şimdi de 1993 yılının değişik esaslı indeksini bulalım.

$$I_{1993/1992} = \frac{15345}{14715} \cdot 100$$

$$I_{1993/1992} = 104,2$$

Diğer indeks değerleri de aynı şekilde bulduktan sonra bir tabloda toplayalım. (3)

Yıllar	Devre	D.E.İ (%)
1985	0	100,0
1986	1	93,7
1987	2	136,6
1988	3	114,4
1989	4	99,6
1990	5	111,4
1991	6	104,8
1992	7	108,2
1993	8	104,2

(3) Türkiye İstatistik Yıllığı 1995 , A.g.e S. 537

Hatırlanacağı gibi sabit esaslı indeks formülü :

$$I_{i/0} = \frac{x_i}{x_0} \cdot 100 \quad (1.1.)$$

değişik esaslı indeks formülü ise;

$$I_{i/i-1} = \frac{x_i}{x_{i-1}} \cdot 100 \quad (1.3.)$$

şeklinde idi.

Formüllerde yer alan X'ler yerine p'ler konulduğunda "basit fiyat indeksleri" ne , q'lar konulduğunda ise "basit miktar indeksleri" ne ait formüller elde edilir.

Sabit Esaslı Basit Fiyat İndeksi :

$${}_p I_{i/0} = \frac{p_i}{p_0} \cdot 100 \quad (1.5.)$$

Sabit Esaslı Basit Miktar İndeksi :

$${}_q I_{i/0} = \frac{q_i}{q_0} \cdot 100 \quad (1.6.)$$

Değişik Esaslı Basit Fiyat İndeksi :

$${}_p I_{i/i-1} = \frac{p_i}{p_{i-1}} \cdot 100 \quad (1.7.)$$

Değişik Esaslı Basit Miktar İndeksi :

$${}_q I_{i/i-1} = \frac{q_i}{q_{i-1}} \cdot 100 \quad (1.8.)$$

şeklinde ifade edilir.

Bu formüllerde ;

- p_0 : esas devredeki fiyatı
- q_0 : esas devredeki miktarı
- p_i : i devresindeki fiyatı
- q_i : i devresindeki miktarı

temsil eder.

ii) BİLEŞİK İNDEKSLER

Bileşik indeksler iki veya daha fazla maddenin fiyat veya miktarının incelenmesine yarar. Gerek sabit esaslı gerekse değişik esaslı indeksler , basit indekste olduğu gibi burada sözkonusu değildir. Diğer bir deyişle hem sabit esaslı indeks hem de değişik esaslı indeks cinsinden bileşik indeks vardır.

Bileşik indekse dahil olacak madde sayısı önemlidir. Madde sayısı ne çok az ne de çok fazla olmalıdır. Çünkü az sayıda madde ile indeks temsili olmayacağı gibi çok sayıdaki madde ise hesaplamayı zorlaştırır. 50-200 arasında madde indeks hesabında dikkate alındığında bu sakınca ortadan kalkar. (2) .

Bileşik indeksler şu beş farklı yöntemle hesaplanır :

- a) İndeksler ortalaması yöntemi
- b) Ortalamalar indeksi yöntemi
- c) Laspeyres ve Paasche yöntemleri
- d) Fisher yöntemi
- e) Edgeworth yöntemi.

a) İNDEKSLER ORTALAMASI YÖNTEMİ

Bu yöntemde; önce indeksler hesaplanır , sonra bu indekslerin ortalamaları alınır ve ortalama sonuçları bileşik indeks kabul edilir.

Ortalama hesabında çeşitli ortalamalar kullanılabilir.Fakat çoğunlukla aritmetik ve geometrik ortalama kullanılmaktadır.Aritmetik ortalama kullanıldığında; esas devrenin değiştirilmesine,sabit esaslı indeksten değişik esaslı indekse veya değişik esaslı indeksten sabit esaslı indekse geçmek mümkün değildir.

Geometrik ortalama kullanıldığında hesaplanacak bileşik indekslerde bütün bu işlemleri yapmak mümkündür.

Her bir maddenin sabit esaslı indeksleri hesaplanmış ve bunların aritmetik veya geometrik ortalamaları alınmışsa , bileşik indeksler de sabit esaslı indeks olacaktır.Bileşik indeks hesabında değişik esaslı indeksten hareket edilmişse , bileşik indeks de değişik esaslı olur.Aynı şekilde; değişik esaslı indeksten hareket edilmişse, bileşik indeks değişik esaslı olur.

b) ORTALAMALAR İNDEKSİ YÖNTEMİ

Bu yöntemde; önce ortalamalar hesaplanır , sonra bu ortalamalar indeks haline dönüştürülür.Ve bu indeks bileşik indeks kabul edilir.Burada da çeşitli ortalamalar kullanmak mümkündür.Fakat çoğunlukla aritmetik ve geometrik ortalama kullanılmaktadır.

Hesaplanan ortalamalar indeks haline dönüştürülürken sabit esaslı indeks kullanılmışsa ; bileşik indeks sabit esaslı , değişik esaslı indeks kullanılmışsa ; bileşik indeks değişik esaslı olur.Burada gerek esas devrenin değiştirilmesi , gerekse sabit esaslı indeksten değişik esaslı indekse veya değişik esaslı indeksten sabit esaslı indekse geçmek mümkündür.

c) LASPEYRES VE PAASCHE YÖNTEMLERİ

Laspeyres ve Paasche indeksleri maddelerin önem farklılıklarını dikkate alan tartılı bileşik indekslerdir. Bunlar, hem fiyat hem de miktar serileri için hesaplanırlar.

Bu iki indeksi birbirinden ayıran nokta ise; Laspeyres indeksinde esas devre miktarlarının (veya fiyatının), Paasche indeksinde ise indeksi hesaplanan devrenin miktarlarının (veya fiyatının) ağırlık olarak dikkate alınmasıdır.

Bu ifadelerimizi aşağıdaki formüllerle özetleyebiliriz :

Laspeyres Fiyat İndeksi,

$${}_pI_L = \frac{\sum p_i q_0}{\sum p_0 q_0} \cdot 100 \quad (1.9.)$$

Paasche Fiyat İndeksi,

$${}_pI_P = \frac{\sum p_i q_i}{\sum p_0 q_i} \cdot 100 \quad (1.10.)$$

Laspeyres Miktar İndeksi,

$${}_pI_L = \frac{\sum p_0 q_i}{\sum p_0 q_0} \cdot 100 \quad (1.11.)$$

Paasche Miktar İndeksi,

$${}_qI_P = \frac{\sum p_i q_i}{\sum p_i q_0} \cdot 100 \quad (1.12.)$$

Bu formüllerde ,

- p_0 : esas devredeki fiyatı
 q_0 : esas devredeki miktarı
 p_i : i devresindeki fiyatı
 q_i : i devresindeki miktarı

temsil eder.

Laspeyres ve Paasche fiyat indeksleri sistematik hata içermektedir.Çünkü Laspeyres fiyat indeksi, fiyat artışlarını olduğundan fazla , buna karşılık Paasche fiyat indeksi ise olduğundan az göstermektedir.Bilindiği gibi esas devreye göre fiyatı düşen maddelerin talebi artar,fiyatı yükselen maddelerin de talebi azalır.Laspeyres fiyat indeksinde esas devre miktarları ağırlık kabul edildiğinden , esas devreye göre fiyatları yükselen maddelere olduğundan fazla ,fiyatları düşen maddelere ise olduğundan az ağırlık verilmiş olur.Paasche fiyat indeksinde hesabında indeksinde hesaplanan devrenin miktarları ağırlık kabul edilmekle , esas devreye göre fiyatı yükselen maddeler olduğundan az , fiyatları düşen maddeler ise olduğundan fazla ağırlıklandırılmış olunur.Dolayısıyla; Laspeyres fiyat indeksi yukarıya doğru, Paasche fiyat indeksi aşağıya doğru sistematik hata içerir. (2).

d) FISHER YÖNTEMİ

Fisher İndeksi; Laspeyres ve Paasche indekslerinin taşıdıkları sakıncaları gidermek üzere geliştirilmiş ve buna " İdeal İndeks " denilmiştir.Fisher indeksi Laspeyres ve Paasche indekslerinin geometrik ortalamasıdır ve dolayısıyla bu iki indeks değerinin arasında bir değere sahiptir.Bu yönüyle ideal indeksin , gerçeğin üzerinde değerlere sahip Laspeyres indeksi ve gerçeğin altında değerlere sahip Paasche indeksine göre gerçeği daha iyi temsil edebileceğini söylemek mümkündür.

Bu indeksin kullanımı azdır.Çünkü ağırlık sistemi her yıl ve her konuya göre değişecektir.

İdeal Fiyat İndeksi :

$${}_pI_1 = \sqrt{{}_pI_L \cdot {}_pI_P} \quad (1.13.)$$

İdeal Miktar İndeksi :

$${}_qI_1 = \sqrt{{}_qI_L \cdot {}_qI_P} \quad (1.14.)$$

e) EDGEWORTH YÖNTEMİ

Edgeworth yöntemi; Laspeyres ve Paasche indeks formüllerinde yer alan ve ağırlık durumundaki q_0 ve q_1 'lerin aritmetik ortalamasını almaktadır.Ve her iki indeks arasında bir ağırlığı olan ve bunlara göre gerçeği daha iyi temsil edebilecek bir indekstir.

Edgeworth fiyat ve miktar indeksleri aşağıdaki gibidir:

Edgeworth Fiyat İndeksi :

$${}_pI_E = \frac{\sum p_i(q_0 + q_i)}{\sum p_0(q_0 + q_i)} \cdot 100 \quad (1.15.)$$

Edgeworth Miktar İndeksi :

$${}_qI_E = \frac{\sum (p_0 + p_i)q_i}{\sum (p_0 + p_i)p_0} \cdot 100 \quad (1.16.)$$

1.3. TÜKETİCİ FİYATLARI İNDEKSİ

Tüketici Fiyatları İndeksi ; belirli bir dönemde belirli bir kitle tarafından tüketici mal ve hizmetlerine ödenen perakende fiyatlardaki değişikliklerin ölçüsüdür.

Tüketici Fiyatları İndeksi ; belirli bir hayat standardını devam ettirmek için harcanması gereken para miktarındaki değişikliği gösterir.Yani , belirli bir dönemde, belirli bir kitle tarafından satın alınan mal ve hizmetlere göre belirlenen bir sepetin , maliyetini zaman içinde karşılaştırarak fiyat değişikliklerini ölçer.Sepet aynı maddeleri içerdiğinden yada aynı miktar ve kalitede kaldığından, indeks sadece fiyat hareketlerini yansıtır.Bu sebeple Tüketici Fiyatları İndeksi, tüketicilerin satın alma gücünde zaman içinde meydana gelen değişmelerin bir ölçüsü olarak kullanılmaktadır.

Tüketici Fiyatları İndeksi, çeşitli kesimler tarafından değişik amaçlar için kullanılır.Ekonomide fiyat hareketlerinin izlenmesinde, ticari faaliyetlerin yönlendirilmesinde, ücret ve maaşların belirlenmesinde ve ülkelerin ekonomik yapılarının analizinde önemli göstergedir.

Aile veya fertlerin harcamaları çok farklı maddeler üzerinde toplanmıştır.Bu durum indekslerde tartı (ağırlık) kullanılmasını zorunlu hale getirmiştir.Ancak ,ağırlık hesabı indekslerin en zor tarafını oluşturur.

Aile harcamaları içinde yer alan çeşitli masrafların önem farklılıklarını ortaya çıkarmak için, ağırlık hesabında iki yöntem vardır.Genel Tüketim Usulü ve Aile Bütçesi Usulü. (4) .

Genel Tüketim Usulü, bir yıl boyunca ülkede tüketilen mal ve hizmetlerin tümünün tesbitini gerektirir.Bunun için yıllık genel tüketim ve ithalat toplamından, yıllık ihracat kıymeti ile stok miktarlarındaki azalma ve çoğalmanın farkı tesbit edilir ve böylece toplam tüketimin önem farkı belirtilmiş olur.Fakat bunun için elde çok güvenilir istatistiklerin olması gerekir.

(4) Cillov ,HALUK : " İstatistik Metodları " , İstanbul , İ.Ü. Yayınları , 1983 , S.39

Aile Bütçesi Usulünde ise ailelerin masrafları gözleme tabi tutulur.Çeşitli gruplardaki masrafların önem farkı araştırılır.Şayet bu işlem nazari olarak yapılır, yani çeşitli harcamaların nisbi önemi masa başında teorik hesaplarla bulunursa, buna Nazari Bütçe Usulu denir.Bu usulde çeşitli gıda maddelerinin nisbi önemi, bir insanı yaşatmak için, fizyolojik ihtiyaçlar bakımından zorunlu olan asgari miktarlara göre teorik olarak tesbit edilir.Bu yöntem pek geçerli olmamakla beraber, ucuz ve uygulaması kolaydır.

Tip Aile Bütçeleri Yönteminde ise; ailelerin farkı sosyal durumlarına göre, çeşitli masrafların bölünüşü tesbit edilir.Ailelerle, ya yıl boyunca yada yada yılın belli devreleri itibarıyla anket yapılır.Bu aileler genellikle belirli grubu temsil eder.Böylece geçinme durumu belirli sınıflar için gözleme tabi tutulmuş olur.Böylelikle ailelerin ne tükettikleri belirlenmiş olur.Bundan sonra harcamaların mal ve hizmetlere göre dağılımı yani her mal ve hizmetin harcamalar içindeki payı dolayısıyla ağırlıklar belirlenmiş olur.

1.4. TOPTAN EŞYA FİYATLARI İNDEKSİ

Genellikle tüm ülkelerde, fiyat istikrarı öngörülen kalkınmanın başlıca öğelerinden biri olarak kabul edilmekte, kalkınmayı fiyat istikrarını bozmadan sağlayacak iktisadi politika ilkeleri bemimsenmektedir. Bu durumda, genel fiyat seviyesini gösteren yeterli ve güvenilir bir fiyat indeksinin önemi ortaya çıkmaktadır. Plan ve programlarda öngörülen tedbirler bazı mal grubu fiyatlarını yukarı veya aşağı yönde etkileyebilir. Bu gibi hallerde, ekonominin denge koşullarını bozmamak için fiyatları belli seviyede tutmak üzere farklı önlemler alınması gerekir. Ancak tüm bu dengelerin oluşması için güvenilir ve gerçek durumu gösteren bir fiyat indeksinin bulunması gerekir.(5).

Toptan Eşya Fiyatları İndeksi, toptan satışa konu olan ürünlerin toptan fiyatlarındaki değişimin göstergesidir.

Ekonomide genel fiyat seviyesinin göstergesi olan toptan eşya fiyatları indeksi, paranın satın alma gücündeki değişimleri yansıtır. Bu itibarla dayandığı fiyatlar, toptan fiyatlardır ve genellikle toptancılardan, imalatçılardan veya borsalardan alınır.(4).

Toptan Eşya Fiyatları İndeksi; sektörel fiyat hareketleri farklılıklarını belirlemek, konjonktürel gelişime ışık tutmak, mevsimsel fiyat değişimlerini izlemek, hükümetlerin alacağı sosyo-ekonomik kararlara ışık tutmak amacı ile çeşitli kesimler tarafından değişik amaçlarla kullanılır.

(5) Korum , SEVİL : "Türkiye'de Toptan Eşya Fiyatları İndeksi " , Ankara , Sevinç Matbaası, 1968 , S.1

(4) Cillov , HALUK : A.g.e S.36

II.1.TÜKETİCİ FİYATLARI İNDEKSİ

1.BAŞBAKANLIK HAZİNE VE DIŞ TİCARET MÜSTEŞARLIĞI KONJONKTÜR VE YAYIN DAİRESİ

İndeks 1938 = 100 bazlıdır.1938 yılında Ankara ve İstanbul illeri için uygulanan Tüketim Harcamaları Anketi sonuçlarına dayalıdır.Daha sonra 1963 baz yılına göre düzenlenmiştir.84 maddeyi kapsamaktadır.

Madde fiyatları, İstanbul ve Ankara Belediyeleri İktisat Müdürlüklerinin gönderdikleri aylık fiyat ortalamaları ile Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı Konjontür ve Yayın Dairesi personeli tarafından derlenmektedir.

İndeks hesabında Laspeyres formülü kullanılmaktadır.Ağırlıklar 1938 yılında yapılan Tüketim Harcamaları Anketine dayanmaktadır.

Ankara ve İstanbul Şehirleri indekslerinin grup, alt grup, madde sayıları ve ağırlıkları aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Harcama Grubu ve Maddeler	Madde Sayısı	Ağırlıklar (%)	Ağırlıklar (%)
		ANKARA	İSTANBUL
Gıda ve keyif maddeleri	28	47.742	50.164
Mesken	1	19.043	14.715
Isıtma ve aydınlatma	5	7.291	6.896
Giyim	29	12.546	13.600
Diğer	21	13.378	14.625
Toplam	84	100.000	100.000

Bu indeks yayından kaldırılmıştır.

2. İSTANBUL TİCARET ODASI

İstanbul Ticaret Odası, 1927 yılında herhangi bir ankete dayalı olmadan, teorik olarak 5 nüfuslu bir ailenin aylık masraflarının; gıda, konut, yakacak, giyim, sigortave diğer gruplar olarak takibine başlamış ve bu indeks 1929 yılından 1953 yılına kadar yayınlanmıştır.(6) .

Bu indeks 27 maddeyi kapsar ve şu gruplardan oluşur:

- 1) Gıda Maddeleri
- 2) Mahkukat, Tenvirat, Tathirat
- 3) Giyecek
- 4) Ev Kirası

1930 yılından itibaren indeks yenileştirilmiştir.Madde sayısı 45 civarındadır.Maddeler altı grupta toplanmıştır:

- 1) Yiyecek ve içecek maddeleri
- 2) Yakma, aydınlatma ve temizleme maddeleri
- 3) Giyecek ve ev eşyası
- 4) Ev kirası
- 5) Muhtelif
- 6) Tasarruf ve sigorta

İndeks daha sonra 1938 = 100 ve 1948 = 100 bazında yayınlanmıştır.

1953 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İstatistik Enstitüsü tarafından İstanbul Ticaret Odası için Aile Bütçesi Anketi uygulanmıştır.Bu çalışmada 619 işçi, memur ailesi kapsamıştır.

Ağırlıklar bu anket çalışmalarından elde edilmiştir.İndeks hesabında Laspeyres formülü kullanılmıştır.İndeksi baz yılı 1963 ve 1968 ' e kaydırılmıştır.İndeks beş ana ve on altı gruptan oluşmuştur ve 107 maddeyi kapsar.

Gıda maddelerinin fiyatı haftada iki gün (Pazartesi ve Perşembe), diğer maddelerin fiyatları ise ay sonları itibarıyla derlenir.

(6) Bayraç ,SABİHA : " IV. Yüksek İstatistik Şurası " , Ankara , D.İ.E Yayını ,1982 .S.90

İndeksi ana grup, alt grup, madde sayıları ve ağırlıkları aşağıdadır :

Ana ve Alt Gruplar	Madde Sayısı	Ağırlıklar (%)
I. Gıda Maddeleri	(43)	(533.64)
a.Zaruri Maddeler	37	487.08
b.Keyif Maddeleri	6	46.56
II. Isıtma ve Aydınlatma	(6)	(57.38)
III. Giyim ve Ev Eşyası	(34)	(149.78)
a.Giyim	16	110.40
b.Ev Eşyası	18	39.38
IV. Kira ve Ev Bakımı	(2)	(149.27)
a.Kira	1	137.62
b.Ev Bakımı	1	11.65
V. Müteferrik	(22)	(109.93)
a.Temizlik,Sağlık	11	41.19
b.Kültür ve Eğlence	4	21.62
c.Ulaştırma	4	37.69
d.Çeşitli Hizmetler	3	9.44
TOPLAM	107	1000.00

Sosyal ve ekonomik koşullarda, harcama kalıplarında meydana gelen değişiklikler nedeniyle 1985 = 100 bazlı indekse geçilmiştir.

1985 = 100 bazlı indeks İstanbul Belediye sınırları içinde yaşayan sabit gelirli aileleri kapsamaktadır.Hanehalkı reisleri çalıştıkları işyerleri itibarıyla şu şekilde belirlenmiştir.

a. Sosyal Sigortalar Kurumuna kayıtlı işyerleri

b. Emekli Sandığına kayıtlı işyerleri

c. Banka ve Sigorta işyerleri

Tesadüfen seçilen 500 aile ile Aile Bütçesi Anketi bir yıl süreyle uygulanmıştır.Bu ankette temel amaç,temel devre ağırlıklarının belirlenmesidir.

Ağırlıklar standart tüketim birimi (standart fert) esasına göre hesaplanmıştır.Standart fert 15 ve daha yukarı yaşlardaki erişkin insan birimi olarak tanımlanmıştır.

Aile Bütçesi Anketi ile gelir gruplarınca yapılan harcamalar bu grupların ortalama standart fert sayılarına bölünerek standart fert tüketim harcaması bulunmuştur.Bu değer gelir gruplarının ağırlıkları ile ağırlıklandırılmış toplam ağırlığa bölünerek ortalama standart fert tüketim harcaması elde edilmiştir.Ağırlıklar, ana harcama gruplarına standart fert tüketim harcamaları yüzde olarak dağıtılarak bulunmuştur.Her ana harcama 100 kabul edilmiş, alt harcama gruplarının bunun içindeki ağırlıkları bulunmuştur.Mevsimlik özellik gösteren maddelerde ise ağırlıklar aylık bazda düzenlenmiştir.

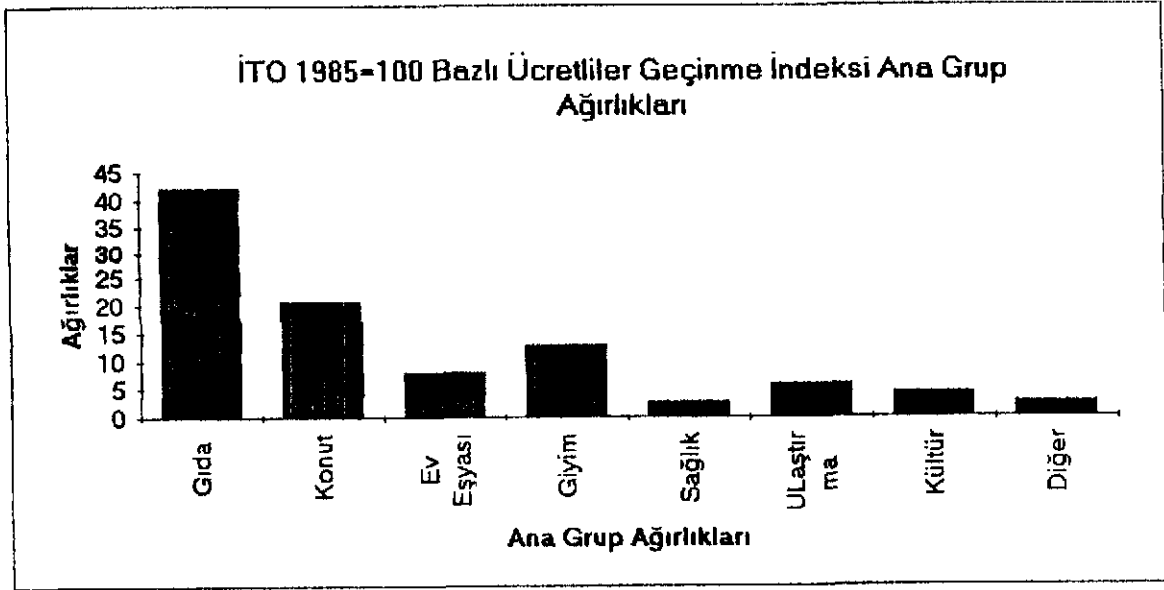
İndekste kapsanan madde sayısı 242 ' dir.Mal ve hizmetlerin alındıkları yerler ayrı ayrı belirlenmiştir.(Bakkal, Kasap, Manav,Süpermarket,Pazar, Tanzim satış, Büyük mağaza, Sümerbank)

İndeksin hesabında Laspeyres formülü kullanılmaktadır.Belirlenen işyerlerinden her hafta fiyat derlenmektedir.

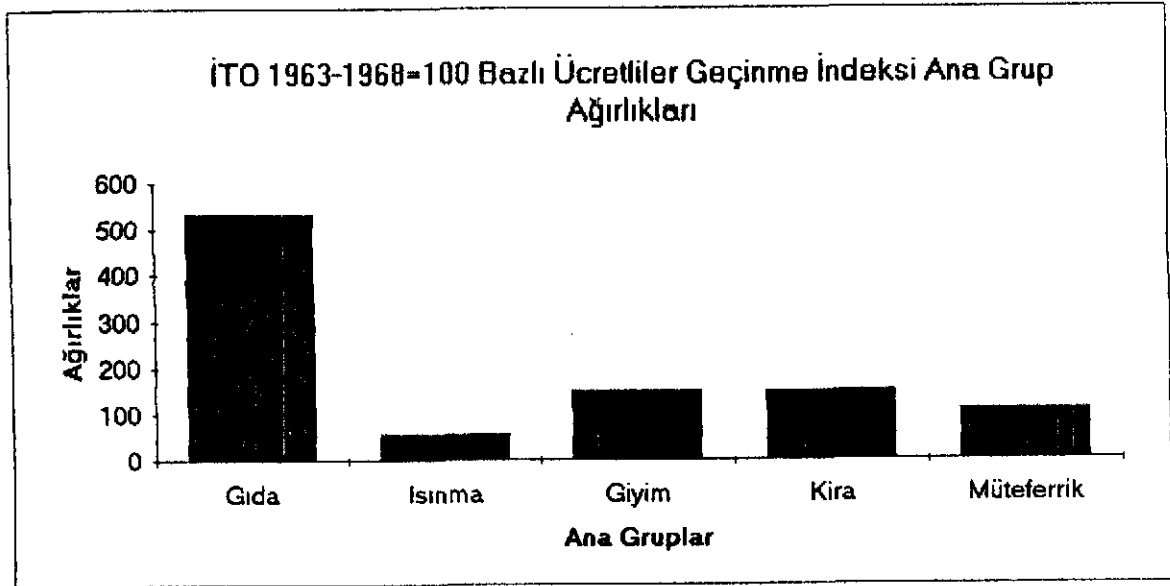
İstanbul ' da fiyat alınan bölgeler şunlardır : Fatih, Bahçelievler, Beşiktaş, Kasımpaşa, Şişli,Sarıyer,Beyoğlu, Kadıköy,Pendik,Kartal, Levent,Eminönü, Aksaray,Eyüp, Bakırköy.

İndeksin ana ve alt harcama grupları itibariyle madde sayıları ve ağırlıkları aşağıdadır:

Ana ve Alt Harcama Grupları	Ağırlıklar %	Madde Sayısı
1.Gıda harcamaları	(42.49)	96
a.Ekmek ve Tahıllar	19.59	
b.Et,Balık,Kümes Hayvanları	15.24	
c.Yağlar,Süt ve Süt Mamülleri,Yumurta	20.65	
d.Yaş,Kuru Sebze ve Meyveler	20.46	
e.Çeşitli ve Hazır Yiyecekler	12.43	
f.Tütün,Alkollü ve Alkolstüz İçkiler	7.44	
g.Dışarda Yenen Yemek	4.19	
2.Konut ile ilgili harcamalar	(20.72)	10
3.Ev eşyası ile ilgili harcamalar	(8.00)	30
4.Giyim harcamaları	(12.78)	58
a.Erkek Giyim	28.47	
b.Kadın Giyim	42.18	
c.Çocuk Giyim	22.30	
d.Kumaşlar	7.05	
5.Sağlık ve kişisel bakım harcamaları	(2.82)	16
6.Ulaştırma harcamaları	(5.95)	11
7.Kültür,eğitim eğlence harcamaları	(4.44)	16
8.Diğer harcamalar	(2.80)	5
TOPLAM	(100.00)	242

Grafik 1: İTO 1985=100 Ücretliler Geçinme İndeksi Ana Grup Ağırlıkları

Grafik 2: İTO 1963-1968=100 Ücretliler Geçinme İndeksi Ana Grup Ağırlıkları

3. T.C. BAŞBAKANLIK DEVLET İSTATİSTİK ENSTİTÜSÜ

D.İ.E, Tüketici Fiyatları İndeksini 1954 - 1955 yıllarında Ankara ' da uyguladığı Aile Bütçesi anketlerine dayalı olarak başlatmıştır.

1955 bazlı indeks 137 maddeyi kapsamıştır.İndeksin baz yılı daha sonra 1958 = 100 ' e kaydırılmıştır.

1968 yılında, 11 yerleşim yerinin kapsandığı 1968 = 100 baz yıllı indeksin hesaplanmasına başlanmıştır

1968 = 100 bazlı indeks sadece 11 şehri kapsadığı, bölge ülke düzeyinde gösterge olmaktan uzak olduğundan 1978 yılında 40 yerleşim yerinde Hanehalkı Gelir ve Tüketim Harcamaları Anketi uygulanmıştır.Ve 1978 = 100 baz yıllı indekse geçilmiştir.

1987 yılında 33 yerleşim yerinde Hanehalkı Gelir ve Tüketim Harcamaları Anketi uygulanmıştır.Ve 1987 = 100 baz yıllı indekse geçilmiştir.

1987 yılında 33 yerleşim yerinde Hanehalkı Gelir ve Tüketim Harcamaları Anketi uygulanmıştır.Ve 1987 = 100 baz yıllı indekse geçilmiştir.

Bu indekslerle ilgili ayrıntılı bilgiler aşağıdaki tablolarda verilmiştir. (7) .

(7) Kentsel Yerler Tüketici Fiyatları İndeksi ve Toptan Eşya Fiyatları İndeksi ,Ankara,
D.İ.E. Yayını ,1996 , S.11

**1978-1979=100 VE 1987=100 BAZLI KENTSEL YERLER TÜKETİCİ FİYATLARI
İNDEKSLERİ METODOLOJİK KARŞILAŞTIRMA TABLOSU**

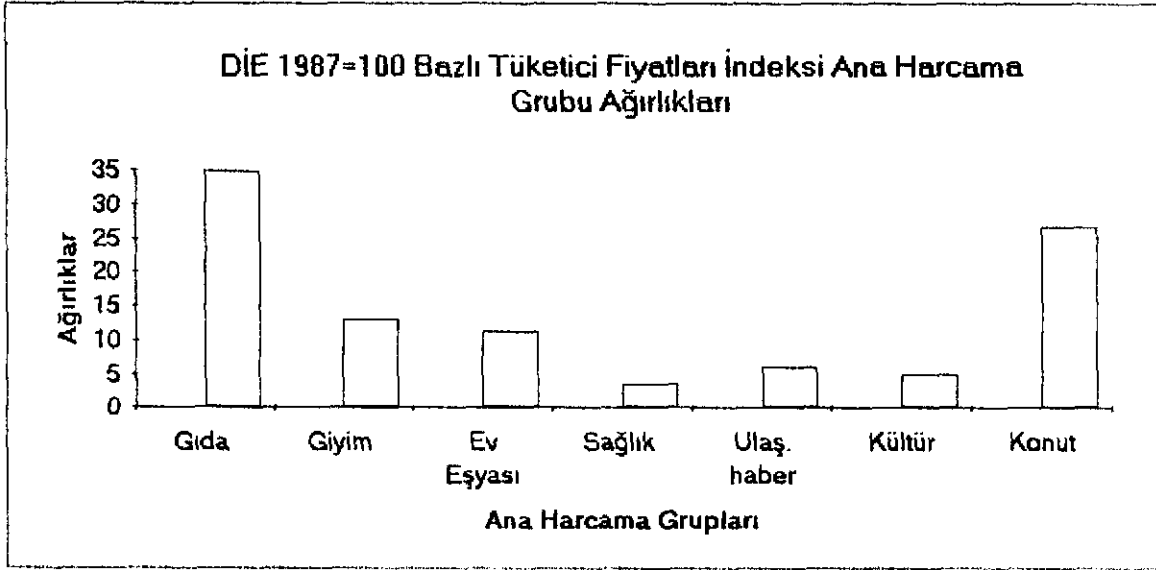
BAZ YILI	1978-1979	1987
İndekslerin kurulabilmesi için uygulanan Hanehalkı Gelir ve Tüketim Harcamaları Anketinin uygulama tarihi	1 Ekim 1978-30 Eylül 1979	1 Ocak 1987- 31 Aralık 1987
Hanehalkı Gelir ve Tüketim Harcamaları Anketinin uygulandığı yerleşim yeri sayısı	40	50
Hanehalkı Gelir ve Tüketim Harcamaları Anketinin uygulandığı kentsel yerler	10.000'den fazla nüfuslu yerleşim yerleri	20.000'den fazla nüfuslu yerleşim yerleri
İndeksi hesaplanan gelir dilimi	5.000-29.999 TL	50.000 - 1.000.000 TL
İndeksi hesaplanan gelir diliminin toplam hanehalkı sayısı içindeki payı	% 77,89	% 94,54
İndeksi hesaplanan gelir diliminin toplam harcama içindeki payı	% 80,84	% 82,98
İndeksi hesaplanan gelir diliminin toplam harcanabilir gelir içindeki payı	% 73,67	% 77,98
İndekste kullanılan madde sayısı	257	347
Cari fiyatların derlendiği yerleşim yeri sayısı	40	33
İndeks hesaplanmasında kullanılan formül	Laspeyres	Laspeyres
İndeksi hesaplanan yerler	Türkiye , 5 bölge , 14 şehir	Türkiye, 5 bölge, 16 şehir
Ağırlıkların tesbitinde kullanılan yöntem	Tüketim esas alınmıştır. (İzafi kira dahil edilmemiştir.)	Tüketim esas alınmıştır. (İzafi kira dahil edilmemiştir.)
Ağırlandırma sistemi	3 Kademeli (Ana grup, alt grup, madde)	5 kademeli (Ana grup,alt grup, madde grubu alt madde grubu,madde)

Sabit ağırlıklı maddeler	Yaş-Kuru sebze ve meyveler ile Et-Balık-Kümes hayvanları grubundaki maddeler dışındaki tüm maddeler	Yaş sebze ve meyveler ile Et-Balık-Kümes hayvanları grubundaki tüm maddeler
Değişken ağırlıklı maddeler	Yaş-Kuru sebze ve meyveler ile Et-Balık-Kümes hayvanları	Yaş-Kuru sebze ve meyveler ile Et-Balık-Kümes hayvanları
Baz yılı fiyatları	Yaş-Kuru sebze ve meyveler ile Et-Balık-Kümes hayvanları grubunda yer alan maddeler için aylar itibarı ile değişken diğer tüm maddeler için aylık sabit baz yılı fiyatı kullanılmıştır.	Bütün maddeler için aylık sabit baz yılı fiyatı kullanılmıştır.
Alış-Veriş yeri ağırlıkları	Yaş-Kuru sebze ve meyve grubundaki tüm maddeler için aynı ağırlık kullanılmıştır.	Yaş sebzeler,yaş meyveler, kuru sebzeler için ayrı ayrı alış-veriş yeri ağırlıkları kullanılmıştır.
Cari fiyatları	Yaş-Kuru sebze ve meyveler bölümünde yer alan maddelerin dışındaki tüm maddeler için fiyat toplanan işyerlerinin basit aritmetik ortalaması alınmaktadır.	Yaş-Kuru sebze ve meyveler bölümünde yer alan maddelerin dışındaki tüm maddeler için fiyat toplanan işyerlerinin basit aritmetik ortalaması alınmaktadır.
Bölge indeksinin hesaplanması	Bölgeyi oluşturan yerleşim yerlerinden derlenen madde fiyatlarının basit aritmetik ortalaması bölge madde fiyatını oluşturmaktadır.	Bölgeyi oluşturan yerleşim yerleri toplam bölge harcaması içindeki 7 ana harcama grubu itibarıyla aldığı pay itibarıyla ağırlıklandırılarak hesaplanmaktadır.
Bölgelerden Türkiye indeksinin hesaplanması	Toplam Türkiye nüfusu içinde her bölge nüfus ağırlığı ile temsil edilmektedir.	Toplam Türkiye tüketimi içinde her bölgenin 7 ana harcama grubu itibarıyla harcama payları ile temsil edilmektedir.

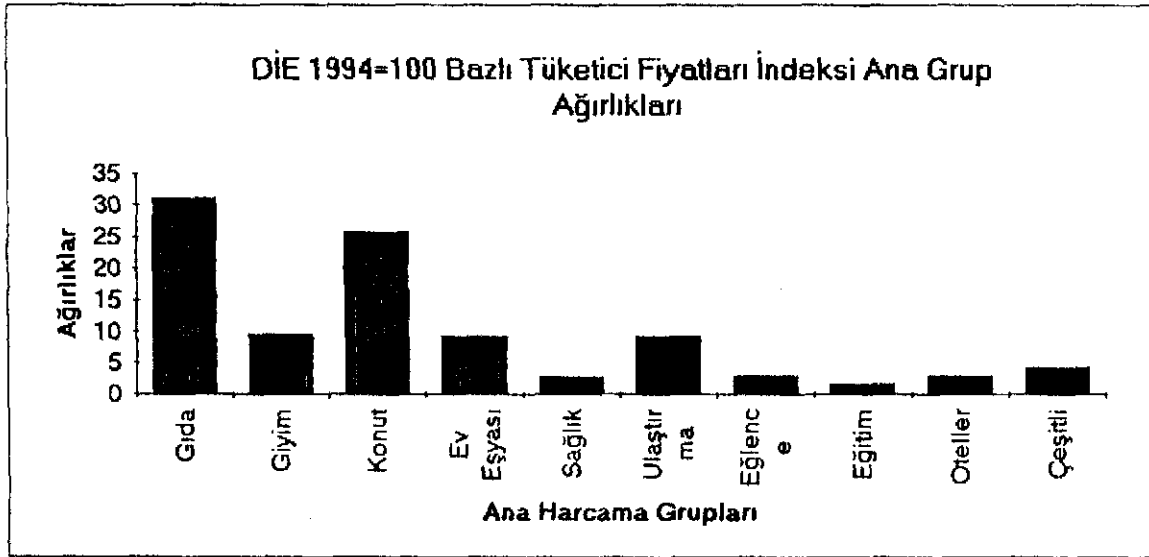
**1987=100 VE 1994=100 BAZLI KENTSEL YERLER TÜKETİCİ FİYATLARI İNDEKSLERİ
METODOLOJİK KARŞILAŞTIRMA TABLOSU**

Temel Yıl	1987=100	1994=100
Sınıflama	1968 S.N.A sınıflaması temel alınarak 7 anagrup sınıflaması yapılmıştır.	1993 S.N.A Sınıflamasının Özel Nihai Harcamaları esas alınarak 10 Anagrup Sınıflaması yapılmıştır.
İndekslerin hesaplanabilmesi için uygulanan Hanehalkı Gelir ve Tüketim Harcamaları anketinin uygulama tarihi	1 Ocak 1987 - 31 Aralık 1987	1 Ocak 1994 - 31 Aralık 1994
Hanehalkı Gelir ve Tüketim Harcamaları anketinin uygulandığı kentsel yerleşim yeri sayısı	50	62
Hanehalkı Gelir ve Tüketim Harcamaları anketinin uygulandığı kentsel yerler	20.000'den fazla nüfuslu yerleşim yerleri	20.000'den fazla nüfuslu yerleşim yerleri
İndeksi hesaplanan gelir diliminin toplam hanehalkı sayısı içindeki payı	% 94,54	%92,10
İndeksi hesaplanan gelir diliminin toplam harcama içindeki payı	%82,98	%95,27
İndeksi hesaplanan gelir diliminin toplam harcanabilir gelir içindeki payı	%77,98	%89,92
İndeksin hesaplanmasında kullanılan madde sayısı	347	410
Cari fiyatların derlendiği yerleşim yeri sayısı	33	35
İndeksin hesaplanmasında kullanılan formül	Laspeyres	Laspeyres
İndeksi hesaplanan yerleşim yerleri	Türkiye ,5 bölge ,16 şehir	Türkiye ,7 bölge ,19 şehir
Ağırlıkların tesbitinde kullanılan yöntem	Tüketim esas alınmıştır. (İzafi kira dahil edilmiştir.)	Tüketim esas alınmıştır. (İzafi kira dahil edilmiştir.)
İndeks hesaplama aşamaları	5 kademeli (Ana grup,alt grup,madde grubu,alt madde grubu,madde)	6 kademeli (Ana grup,alt grup,madde grubu alt madde grubu, madde, madde çeşidi)

Sabit ağırlıklı maddeler	Yaş sebze ve meyveler ile Et-Balık-Kümes hayvanları grubundaki maddeler dışındaki tüm maddeler	Giyim, Yaş Sebze Meyveler ile Et-Balık-Kümes Hayvanları grubundaki maddelerin dışındaki tüm maddeler
Değişken ağırlıklı maddeler	Yaş, sebze ve meyveler Et-Balık-Kümes hayvanları	Giyim, Yaş Sebze ve Meyve ile Et-Balık-Kümes hayvanları
Temel yıl fiyatları	Yaş Sebze ve Meyveler ile Et-Balık-Kümes Hayvanları grubundaki maddeler için ağırlıklı yıllık ortalama sabit temel yıl fiyatı kullanılmış diğer maddeler için basit yıllık ortalama sabit temel yıl fiyatı kullanılmıştır.	Giyim, Yaş Sebze Meyveler ile Et-Balık-Kümes Hayvanları grubundaki maddeler için ağırlıklı yıllık ortalama sabit temel yıl fiyatı kullanılmış diğer maddeler için basit yıllık ortalama sabit temel yıl fiyatı kullanılmıştır.
Alış-veriş yeri ağırlıkları	Yaş sebzeler, yaş meyveler, kuru sebzeler için ayrı ayrı pazar, manav alış-veriş yeri ağırlıkları kullanılmıştır.	Sadece bağımsız iller için Gıda Dayanıklı Ev Eşyası, Kişisel Bakım Grubunda, Yaş Sebze Meyveler için alış- veriş yeri ağırlıkları kullanılmıştır.(pazar- manav, market- grosmarket)
Madde çeşidinden madde fiyatının hesaplanması	Basit aritmetik ortalama ile hesaplanmıştır.	Tür ağırlıklı ortalama ile hesaplanmıştır.
Cari fiyatlar	Yaş-Kuru sebze ve meyveler bölümünde yer alan maddelerin cari fiyatları (pazar-manav) ağırlıklı hesaplanmakta, diğer gruplarda işyerlerinin basit aritmetik ortalaması alınmaktadır.	Gıda, Dayanıklı Ev Eşyası, Kişisel Bakım Grubu ile Yaş Sebze ve Meyveler dışındaki tüm gruplardaki maddeler için fiyat toplanan işyerlerinin basit aritmetik ortalaması alınmaktadır.
Cari fiyatların derlenme periyotları	Fiyatlar her ayın 10. ve 20. gününü içine alan haftalarda derlenmektedir. Yaş sebze meyvelerin fiyatları ise haftada bir defa olmak üzere ayda dört defa derlenmektedir.	Fiyatlar her ayın 10. ve 20. gününü içine alan haftalarda derlenmektedir. Yaş sebze meyvelerin fiyatları ise haftada bir defa olmak üzere ayda dört defa derlenmektedir.
Bölge indeksinin hesaplanması	Bölgeyi oluşturan yerleşim yerleri , bölgenin toplam harcama- masından 7 ana harcama grubu itibariyle aldığı pay oranında ağırlıklandırılarak hesaplanmaktadır.	Bölgeyi oluşturan yerleşim yerleri , bölgenin toplam harcama- sından 4'lü alt harcama grubu itibariyle aldığı pay oranında ağırlıklandırılarak hesaplanmaktadır.
Bölgelerden Türkiye indeksinin hesaplanması	Bölge indeksleri , toplam Türkiye tüketiminden 7 ana harcama grubu itibariyle , aldıkları pay oranında çarpılarak Türkiye indeksi elde edilmektedir.	Bölgelerin toplam Türkiye tüketiminden 4'lü alt harcama grubu itibariyle , aldıkları pay oranında bölge fiyatları çarpılarak Türkiye indeksi hesaplanmaktadır.

Grafik 3: DİE 1987=100 Bazlı Tüketici Fiyatları İndeksi Ana Harcama Grupları

Grafik 4: DİE 1994=100 Bazlı Tüketici Fiyatları İndeksi Ana Harcama Grupları

II.2.TÜRKİYE' DE TOPTAN EŞYA FİYATLARI İNDEKSİ

1.BAŞBAKANLIK HAZİNE VE DIŞ TİCARET MÜSTEŞARLIĞI KONJONKTÜR VE YAYIN DAİRESİ

İndeks 1938 baz yılı temeline göre kurulmuştur.Daha sonra 1953 ve 1963 temel yıllarına göre düzenlenmiştir.

İndeks başlangıçta 112 maddeyi kapsadığı halde, daha sonra 94 madde olarak düzenlenmiştir.Arpa ve tuzun " Gıda " ve " Hayvan Yemleri " gruplarında,zeytinyağının " Gıda " ve " Sınai Yağlar " gruplarında; çinko, putrel, ve demir borunun hem " Madenler " hem de " İnşaat Malzemesi " gruplarında iki defa yer almış oldukları ve susam yağının indeksten çıkarılmış olduğu gözönünde tutulursa indeksin geçekte 89 maddeden ibaret olduğunu söyleyebiliriz. (8).

İndeks iki ana gruba ayrılmaktadır:

1.Gıda maddeleri ve yemler

2.Sanayi ham maddeleri ve yarı mamüller

İndeks hesabında Laspeyres formülü ve ağırlıklı aritmetik ortalama kullanılmıştır.Ağırlıklar indekse giren maddelerin temel yıl fiyatları ile, o yılın tüketim miktarları çarpılarak elde edilen tüketim değerlerine uygun olarak tesbit edilmiş ve yüzde halinde belirtilmiştir.

İndeksin temel yılı sabit kalmış, fakat kıyaslama yılı 1953, 1958 ve 1963 'e kaydırılmıştır.

Fiyatlar; ticaret borsaları, ticaret odaları ve ticaret sicil gazetesinden derlenmiştir.

Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı 1988 yılından itibaren indeks hesaplamalarını bırakmış ve yayın yapılmamıştır.

(8) Yardım, ORHAN : " IV. Yüksek İstatistik Şurası " , Ankara, DİE Yayını, 1982, S.36

2. İSTANBUL TİCARET ODASI TOPTAN EŞYA FİYATLARI İNDEKSİ

İstanbul Ticaret Odası tarafından İstanbul Toptan Eşya Fiyatları İndeksi 1927 yılında hesaplanmaya başlanmıştır. Ve 1929 yılında yayınlanmıştır.

1913-1914 baz yılı fiyatları 100 kabul edilmiş, 52 madde kapsamıştır. İndeks hesabında geometrik ortalama kullanılmaktadır.

İndeksin ana ve alt grupları aşağıdaki gibidir:

1. Gıda Maddeleri

a. Zahir ve Hububat

b. Hayvani Gıda Maddeleri

c. Nabati Gıda Maddeleri

d. Meyveler

2. Keyif Maddeleri

3. İptidai Maddeler

a. Hayvani İptidai Maddeler

b. Nabati İptidai Maddeler

4. Madenler

5. Muhtelif

a. Tekstil

b. Diğer

b1. İthalat Maddeleri

b2. İhracat Maddeleri

b3. İç Tüketimle İlgili Maddeler

1954 yılında yeni maddelerin ilavesi ile madde sayısı 94'e çıkarılmıştır. 1938 yılı fiyatları baz alınmış, 1954 yılına kadar 1938 fiyatlarıyla hesaplanan indeks, 1955 yılından itibaren 1948 ve 1953 fiyatlarıyla hesaplanmış 1969 yılında değişiklik yapılmış ancak madde sayısı yine 94 olarak kalmıştır. 1970 yılından itibaren baz yılı 1958 ve 1963'e kaydırılmıştır. 1978 yılından itibaren indeks 1963 ve 1968 fiyatlarıyla hesaplanmıştır. Halen 1963 ve 1968 bazlı olarak yayınlanmaktadır.

İndeksin ana ve alt grupları ile madde sayısı aşağıdaki gibidir:

Ana ve Alt Gruplar

Madde Sayısı

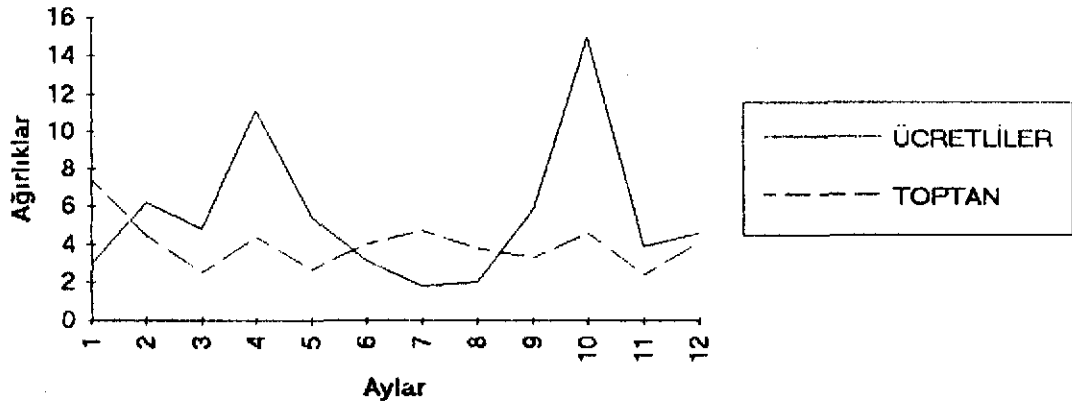
1.Gıda Maddeleri	(38)
a.Zahire ve hububat	13
b.Bakliyat	4
c.Sınai nebatlar	6
d.Meyveler	4
e.Tütün, kahve, çay, içki	4
f.Hayvani gıda maddeleri	7
2.İptidai Maddeler	(17)
a.Nebati iptidai maddeler	9
b.Hayvani iptidai maddeler	8
3.Madenler	(6)
4.Mensucat	(7)
5.İnşaat Malzemesi	(7)
6.Mahrukat ve Enerji Maddeleri	(10)
7.Kimyevi Maddeler	(9)

Ticaret borsalarında işlem gören malların fiyatları, İstanbul Ticaret Borsası aylık bültenlerinden, resmi fiyatlar ilgili kurumlardan, diğer fiyatlar ise haftanın Salı ve Cuma günlerinde; tesbit edilen firmalardan derlenir.İndekse dahil edilen malların fiyatları ayın ilk günü ve son günü ağırlıklıdır.

Bu indeks tartısızdır ve basit aritmetik ortalama kullanılmaktadır. (8) .

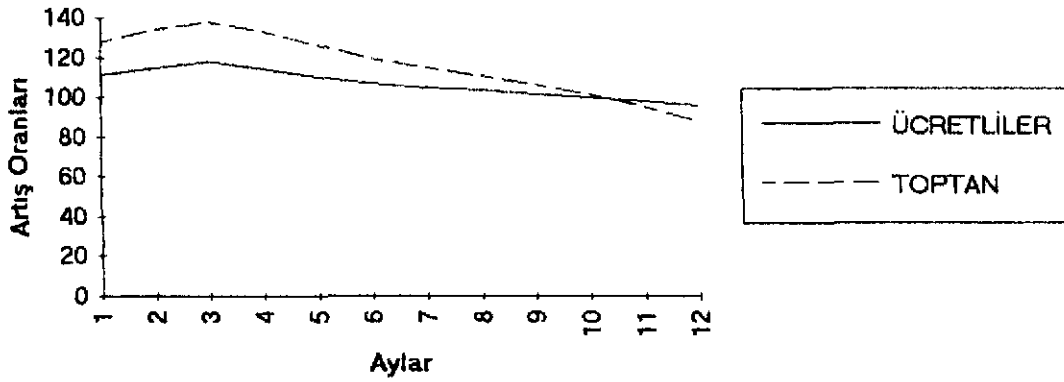
(8) Yardım , ORHAN : 'A.g.e. S.36

İTO 1985=100 Bazlı Ücretliler ve Toptan Eşya Fiyat İndeksi

Grafik 5: 1985=100 ve 1963-1968 =100 Bazlı Ücretliler ve Toptan Eşya Fiyatları İndeksi Aylık Değişim Oranları Karşılaştırması

İTO 1985=100 ve 1963-1968=100 Bazlı Ücretliler ve Toptan Eşya Fiyatları İndeksi

Grafik 6: 1985=100 ve 1963-1968=100 Bazlı Ücretliler ve Toptan Eşya Fiyatları İndeksi Aylar İtibarı ile Yıllık Ortalama Değişim Oranları Karşılaştırması

3. T.C. BAŞBAKANLIK DEVLET İSTATİSTİK ENSTİTÜSÜ

Devlet İstatistik Enstitüsü, Toptan Eşya İndeksleri konusundaki ilk çalışmalarını, 1981 = 100 baz yıllık Toptan Eşya Fiyatları indeksinin hesaplanmasıyla başlamıştır.

1981 bazlı indekste yer alan ana sektör ağırlıkları 1989 yılı içinde, sektörlerin 1987 yılı içindeki durumlarına göre yenilenerek, "Yenilenmiş Ana Sektör Ağırlıklarına Göre 1981 = 100 Bazlı Hesaplanan Toptan Eşya Fiyatları İndeksi" yayımlanmaya başlamıştır. 1990 yılında, günün şartlarına uygun madde ve firmaların seçimi ile indeksteki maddelerin ağırlıkları tamamen yenilenmiş ve 1987 = 100 bazlı indekse geçilmiştir.

1993 yılında başlayan özelleştirme ile Kamu sektörü ağırlığında değişimler meydana gelmiştir. Bu sebeble günün ekonomik koşullarını yansıtabilme amacıyla 1994 = 100 bazlı Toptan Eşya Fiyatları İndeksi hesaplanmıştır.

Bu indekslerle ilgili ayrıntılı bilgiler aşağıda verilmiştir. (7).

(7) Kentsel Yerler Tüketici Fiyatları İndeksi ve Toptan Eşya Fiyatları İndeksi ,A.g.e. , S.31

**1981=100 VE 1987=100 BAZLI TOPTAN EŞYA FİYATLARI İNDEKSLERİ
METODOLOJİK KARŞILAŞTIRMA TABLOSU**

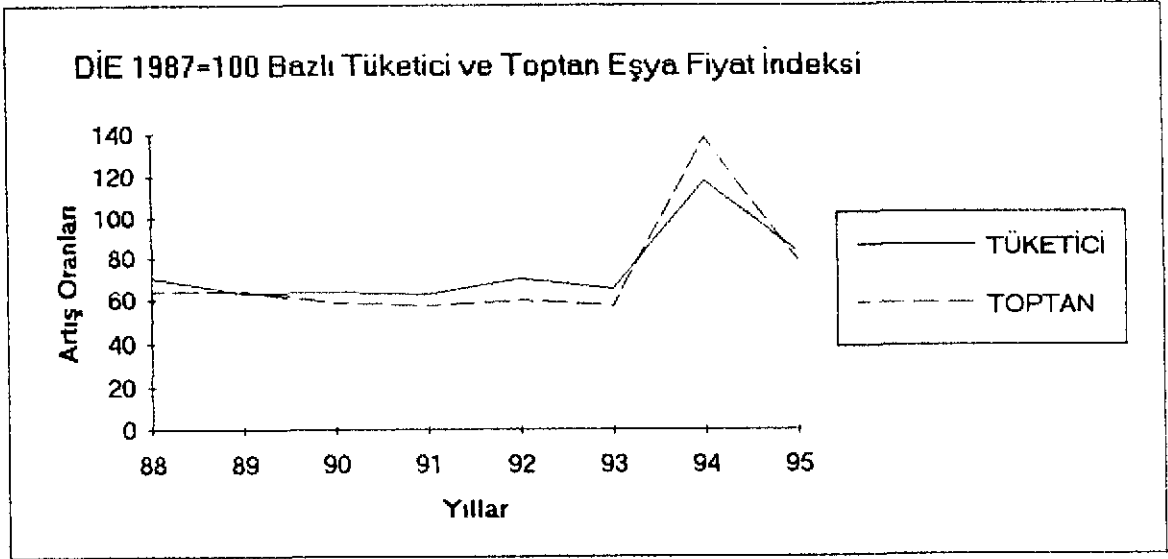
Baz Yılı	1981=100	1987=100
İndekste kullanılan madde grubu sayısı	430	629
Cari fiyatların derlendiği işyeri sayısı	1511	2318
İndeksin hesaplanmasında kullanılan formül	Laspeyres	Laspeyres
Ağırlıkların tesbitinde kullanılan yöntem	Devlet ve Özel kesimde üretilen malların toplam satışa sunulan değerleri esas alınmıştır.	Devlet ve Özel kesimde üretilen malların toplam satışa sunulan değerleri esas alınmıştır.
Ağırlıklandırma sistemi		
1- Tarım sektörü	4 kademeli (Madde çeşidi, madde , alt grup, ana grup)	5 kademeli (İşyeri, madde çeşidi, madde, alt grup, ana grup)
2- Madencilik sektörü	4 kademeli (Firma, madde, alt grup, ana grup)	5 kademeli (Firma, madde çeşidi, madde, alt grup, ana grup)
3- İmalat sanayi	5 kademeli (Firma, madde çeşidi, madde grubu, alt grup, ana grup)	9 kademeli (Firma, sınıflandırılmış alt madde çeşidi, sınıflandırılmış alt madde grubu, alt madde çeşidi, madde çeşidi, alt madde grubu, madde grubu, alt grup, ana grup, ana grup)
4- Enerji sektörü	3 kademeli (Firma, madde, ana grup)	4 kademeli (Firma, madde çeşidi, madde, ana grup)
Sabit ağırlıklı maddeler	Tarım sektöründe yer alan sebze ,meyve ve su ürünleri grubundaki maddeler dışındaki tüm maddeler	Tarım sektöründe yer alan sebze ,meyve ve su ürünleri grubundaki maddeler dışındaki tüm maddeler
Değişken ağırlıklı maddeler	Sebze, meyve ve su ürünleri grubundaki maddeler	Sebze, meyve ve su ürünleri grubundaki maddeler

Baz yılı fiyatları	Sebze, meyve ve su ürünleri grubunda yer alan maddeler için aylar itibariyle değişken, diğer tüm maddeler için aylık sabit baz yılı fiyatı kullanılmıştır.	Bütün maddeler için aylık sabit baz yılı fiyatı kullanılmıştır.
İşyeri (firma) ağırlıkları	İşyerleri (firmalar) toplam yurtiçi satışları ölçüsünde madde grubu içinde ağırlıklandırılmıştır. Madde grubu içinde yer alan madde çeşitleri ise o maddeyi üreten firmalar içinde ağırlıklandırılmıştır.	İşyerleri (firmalar) ürettikleri seçilmiş madde çeşidinin yurt satış değerleri ölçüsünde ağırlıklandırılmıştır.İşyeri (firma) ağırlıkları sadece madde cinslerinin fiyatlarını ağırlıklandırmada kullanılmıştır.
Cari fiyatlar	Tarım sektörü bölümünde yer alan maddelerin dışındaki tüm maddeler için firmalardan peşin ve toptan KDV.dahil fabrika çıkış fiyatları her ayın 5,15 ve 25 . gün fiyatları olarak derlenmekte ve bu günlerin gün ağırlıklı ortalaması aylık fiyat . olarak kullanılmaktadır.Tarım sektöründe ise sebze ve meyvelerin dışındaki maddeler için, o maddenin derlendiği borsa, birlik veya balık halinde her ayın 27 . gününe kadar günlerde işlem gören miktarları ile ağırlıklandırılmış ortalama fiyatları kullanılmaktadır.Sebze ve meyve bölümünde yer alan maddelerin fiyatları ise, işlem gördüğü halin ağırlığı ile ağırlıklandırılarak elde edilmektedir.	Tarım sektörü bölümünde yer alan maddelerin dışındaki tüm maddeler için firmalardan peşin ve toptan KDV.dahil fabrika çıkış fiyatları her ayın 5,15 ve 25 . gün fiyatları olarak derlenmekte ve bu günlerin gün ağırlıklı ortalaması aylık fiyat . olarak kullanılmaktadır.Tarım sektörü bölümünde yer alan maddelerin fiyatları ise, her maddenin işlem gördüğü sebze, meyve hali,balık hali ve borsalar içindeki ağırlığı ile ağırlıklandırılarak elde edilmektedir.

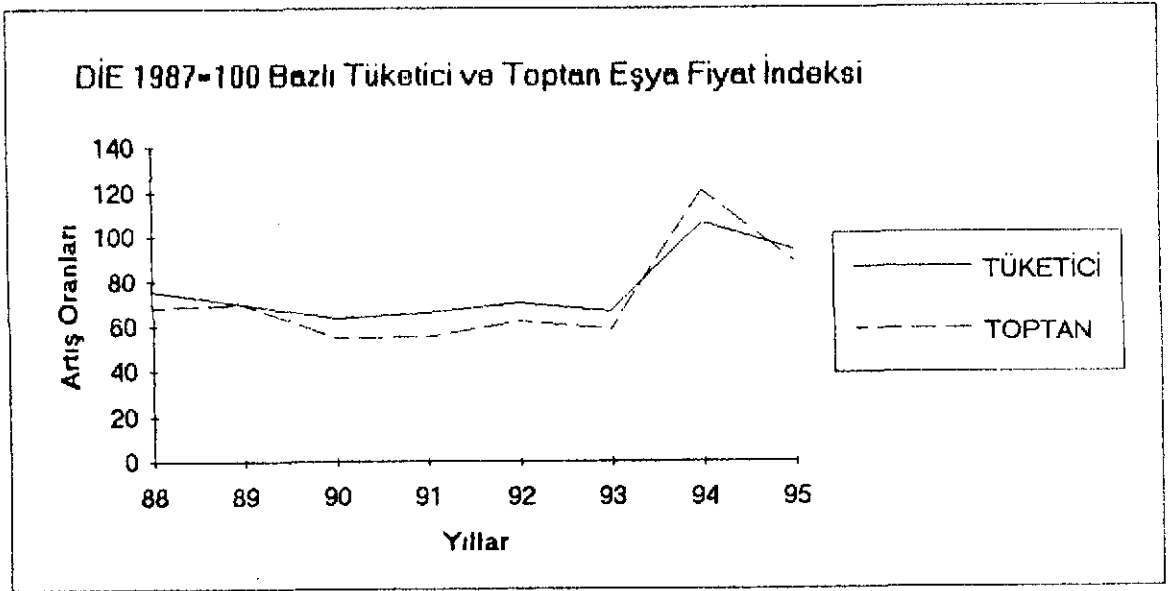
**1987=100 VE 1994=100 BAZLI TOPTAN EŞYA FİYATLARI İNDEKSLERİ
METODOLOJİK KARŞILAŞTIRMA TABLOSU**

Temel Yıl	1987=100	
İndekse Temel Olan Bilgiler	Yıllık ve üç aylık Sanayi ve Üretim anketleri, tarım anketleri, madencilik ve enerji anketleri ile Toptan Eşya Fiyatları Temel Bilgileri Derleme Anketleri	Yıllık ve üç aylık Sanayi ve Üretim anketleri, tarım anketleri, madencilik ve enerji anketleri ile Toptan Eşya Fiyatları Temel Bilgileri Derleme Anketleri
Madde Sayısı	545	678
Fiyat Derlenen İşyeri	997	1287
Kullanılan Formül	Laspeyres	Laspeyres
Sınıflama	ISIC REV . 2 . (Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması)	ISIC REV . 3 .
Kapsam	Tarım, Madencilik, İmalat ve Enerji Sektörü	Tarım-Avcılık ve Ormancılık, Madencilik ve Taşocakçılığı, İmalat Sanayi sektörü Elektrik-Gaz ve Su
Ağırlıkların Hesaplanmasında Kullanılan Yöntem	Devlet ve Özel Sektörde üretilen tüm malların satışa sunulan değerleri esas alınmıştır.	Devlet ve Özel sektör ayırımı yapılmadan üretilen tüm malların yurtiçi satışa sunulan değerleri esas alınmıştır.
Ağırlıkların Bulunması	Herbir madde çeşidi ve madde, kendi grubu içerisinde yurtiçi satış değerleri itibariyle büyükten küçüğe sıraya dizilir ve yine kendi grupları içinde toplam yurtiçi satıştan aldıkları paylar oranında ağırlıklandırılırlar. Bu ağırlık toplamaları her grup içerisinde daima 100'dür.	Herbir madde çeşidi ve madde, kendi grubu içerisinde yurtiçi satış değerleri itibariyle büyükten küçüğe sıraya dizilir ve yine kendi grupları içinde toplam yurtiçi satıştan aldıkları paylar oranında ağırlıklandırılırlar. Bu ağırlık toplamaları her grup içerisinde daima 100'dür.
Sabit Ağırlıklı Maddeler	Tarım sektöründe yer alan sebze meyve ve su ürünleri grubundaki maddeler dışındaki tüm maddeler	Tarım,Hayvancılık,Ormancılık ve Balıkçılık sektöründe yer alan sebze,bahçe ve kültür bitkileri yetiştirilmesi,sert kabuklular,içecek ve baharat bitkilerinin yetiştirilmesi,meyve ile su ürünleri grubundaki maddeler dışındaki tüm maddeler

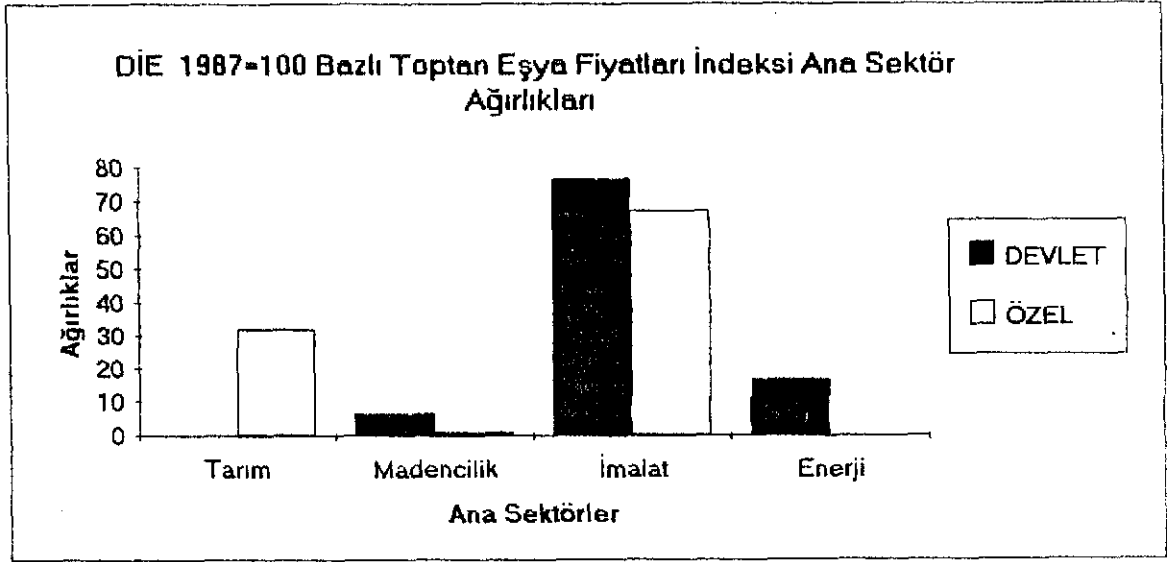
Değişken Ağırlıklı Maddeler	Sebze meyve ve su ürünleri grubundaki maddeler	Sebze meyve ve su ürünleri grubundaki maddeler
İşyeri (Firma) Ağırlıkları	Seçilmiş madde çeşidini üreten firmalar yurtiçi satış değerleri ölçüsünde ağırlıklandırılmıştır. Firma ağırlıkları sadece madde cinslerini ağırlıklandırmada kullanılmaktadır.	Firmalar ürettikleri seçilmiş madde çeşidinin yurtiçi satış değerleri ölçüsünde ağırlıklandırılmıştır. Firma ağırlıkları sadece maddelerin üretim aşamasından ve ambalajlamadan doğan farklı madde cinslerinin fiyatlarını ağırlıklandırmada kullanılmaktadır.
Temel Yıl Fiyatları	Değişken ağırlıklı maddelerde aylık ağırlıklarla etkilendirilmiş sabit, diğer maddeler de yıllık basit ortalama fiyatlar kullanılmıştır.	Değişken ağırlıklı maddelerde aylık ağırlıklarla etkilendirilmiş sabit, diğer maddeler de yıllık basit ortalama fiyatlar kullanılmıştır.
Cari Fiyatlar	Tarım sektörü bölümünde yer alan maddelerin dışındaki tüm maddeler için firmalarda peşin ve toptan KDV dahil fabrika çıkış fiyatları her ayın 5 .ve 25 . gün fiyatları olarak derlenmekte ve bu fiyatların aritmetik ortalaması kullanılmaktadır. Tarım sektörü bölümünde yer alan maddelerin fiyatları ise her maddenin işlem gördüğü balık hali ve borsalardan ayın 27 . gününe kadar olan miktar ağırlıklı fiyatlar, Sebze ve Meyve hallerinden ise haftada iki kez olmak ayda toplam sekiz kez alınan miktar ağırlıklı fiyatlar aylık fiyat olarak kullanılmaktadır.	Tarım sektörü bölümünde yer alan maddelerin dışındaki tüm maddeler için firmalarda peşin ve toptan KDV dahil fabrika çıkış fiyatları her ayın 5 .ve 25 . gün fiyatları olarak derlenmekte ve bu fiyatların aritmetik ortalaması kullanılmaktadır. Tarım sektörü bölümünde yer alan maddelerin fiyatları ise her maddenin işlem gördüğü sebze meyve hali, balık hali, su ürünleri kooperatifleri ve borsalardan ayın 27 . gününe kadar alınan miktar ağırlıklı fiyatlardır.
Madde Çeşidinden Madde Fiyatının Hesaplanması	Her bir madde çeşidinin fiyatları ağırlıklarıyla çarpılarak toplanır ve madde çeşitleri ağırlıkları toplamına bölünerek firma ağırlıklı madde fiyatı hesaplanmış olur.	Her bir madde çeşidinin fiyatları ağırlıklarıyla çarpılarak toplanır ve madde çeşitleri ağırlıkları toplamına bölünerek firma ağırlıklı madde fiyatı hesaplanmış olur.
TEFE'NİN Hesaplanması	Madde çeşidinin indeksi cari fiyatı temel yıl fiyatına bölünüp ağırlığıyla çarpılarak bulunur. Tüm bu madde çeşidi indeksleri toplanarak madde indeksine ulaşılmış olunur. Her grup altındaki maddelerin indeksleri ağırlıklarıyla çarpılıp toplanır ve grup içindeki maddelerin toplam ağırlığına bölünerek o grubun indeksi hesaplanmış olur. Bu işlem genel indekse kadar devam eder.	Madde çeşidinin indeksi cari fiyatı temel yıl fiyatına bölünüp ağırlığıyla çarpılarak bulunur. Tüm bu madde çeşidi indeksleri toplanarak madde indeksine ulaşılmış olunur. Her grup altındaki maddelerin indeksleri ağırlıklarıyla çarpılıp toplanır ve grup içindeki maddelerin toplam ağırlığına bölünerek o grubun indeksi hesaplanmış olur. Bu işlem genel indekse kadar devam eder.

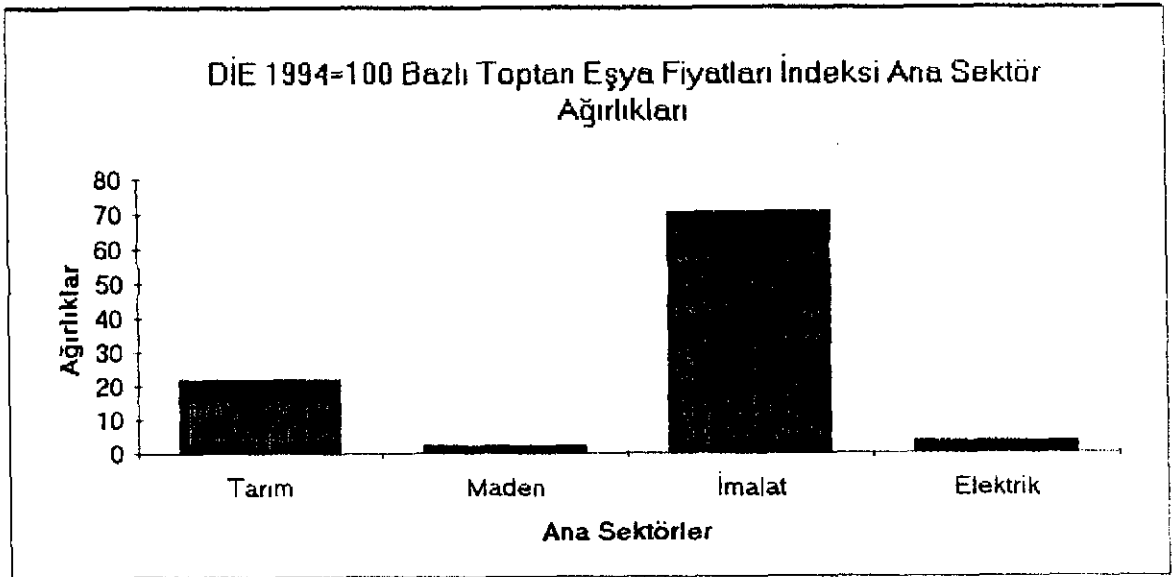
Grafik 7: 1987=100 Bazlı Tüketici ve Toptan Eşya Fiyatları İndeksinin Mayıs Ayının Bir önceki Yılın Aynı Ayına Göre Değişim Oranı Karşılaştırması

Grafik 8: 1987=100 Bazlı Tüketici ve Toptan Eşya Fiyatları İndeksinin On iki Aylık Ortalamalara Göre Değişim Oranı Karşılaştırması

Grafik 9: DİE 1987=100 Bazlı Toptan Eşya Fiyatları İndeksi Ana Sektör Grupları

Grafik 10: DİE 1994=100 Bazlı Toptan Eşya Fiyatları İndeksi Ana Sektör Grupları

III.1.1. BELÇİKA

Resmi Adı : Tüketici Fiyatları İndeksi

Kapsam : İndeks aylık hesaplanır ve tüm ülke hanehalklarını kapsar.

Ağırlıkların Kaynakları : Hanehalkı harcama anketi Mayıs 1987 ile Mayıs 1988 tarihleri arasında 3315 aileden kendi hesabına çalışanlara uygulandı.

Ağırlıklar

Gruplar	Madde Sayısı	Ağırlıklar	Derlenen Sayısı	Fiyat
Gıda	157	18.895	58900	
Tütün	4	1.130	1200	
Giyim ve ayakkabı	46	8.580	-----	
Konut kira	2	7.175	-----	
Konut bakımı	10	6.155	-----	
Yakıt ve aydınlatma	20	6.070	12500	
Mobilya	54	7.850	2100	
Sağlık	17	4.900	2600	
Ulaştırma	33	16.495	5900	
Eğitim	39	8.355	7300	
Diğer maddeler ve servisler	47	14.305		
TOPLAM	429	100.000	102300	

Hanehalkı Tüketim Harcaması : İndeksin amacı harcamaların hemen hemen hepsini kapsamaktır. Tüketilen ve üretilen maddeleri içerir.

Veri Toplama Yöntemi : Fiyatlar 65 yerleşim yerinden her ayın 1 ile 20 si arasında toplanır.Bütün vergiler dahil fiyatlar derlenir ve tesbit edilmiş olan standartlarda fiyatlar takip edilir.

Konut Kiralar : Ülkenin 11 bilgi alanından 1521 örnekten derlenir ve bu örneklerde her ay yenileme yapılır.

Değişikliklerin Belirlenmesi : Tanımdaki toplanan bilgilerin yeterli düzeyde devamlılığı sağlanmıştır.

İkame, Kalite Değişimi vb. : Hep aynı kalite tanımında mallar olmalıdır.O dükkanda aynı kalitede mal bulunmazsa o mal başka dükkandan alınmalıdır.Ayrıca kayıp maddenin yerine alınan maddenin bir önceki aya göre artışı ortalama olarak dahil edilir.

Mevsimsel Maddeler : Mevsimsel düzensizlik gösteren taze sebze ve meyvelerin fiyatları o ay ağırlık kazanarak standartlaştırılması sağlanır.

Hesaplama : İndeks hesaplaması Laspeyres formülüne göre yapılır.Ağırlıklı hareketli ortalama kullanılır.65 yerleşim yerinin ayrı ayrı indeksleri hesaplanır.İndeks 65 yerleşim merkezinin basit aritmetik ortalamasının o yerlerin nüfus ağırlıkları ile toplam indeks olarak hesaplanır.

III.1.2.FRANSA

Resmi Adı : Kentsel Yerler Tüketici Fiyatları İndeksi

Kapsam : İndeks kentsel yerler hanehalklarından aylık derlenen verilerle hesaplanır.

Resmi Temel Yıl : 1980 = 100

Ağırlıkların Kaynakları : Ağırlıklar 10000 hanehalkına anket uygulamak sureti ile ve her yılın başında revize edilerek uygulandı.

Ağırlıklar

Gruplar	Madde Sayısı	Ağırlıklar	Derlenen Fiyat Sayısı
Gıda	91	22.67	----
Giyim ve ayakkabı	59	8.36	----
Ev eşyası	82	25.64	----
Yakıt ve aydınlatma	7	8.18	----
Konut	-		
Kira	1	7.74	----
Su	1	0.76	----
Konut bakımı	3	1.22	----
Sağlık ve kişisel bakım	12	6.14	----
Ulaştırma	8	6.81	----
Diğer Servisler	32	12.48	----
TOPLAM	296	100	----

Hanehalkı Tüketim Harcaması : Tüketim harcamalarından ikinci el satışlar hastane servisleri araba sigorta primleri deniz ve hava nakliyatı veteriner hizmetleri indeks kapsamına alınmadı. Dolaylı vergiler ise dahil edildi.

Veri Toplama Yöntemi : Fiyatlar perakende satış yapan 30.000 yerden toplanır. Veriler aylık olarak derlenir. Yalnız taze ürünler ayda iki kez derlenir. İndirimli fiyatlar kapsam dışıdır.

Konut Kiralar : Kiralar üçer aylık dönemlerde toplanır. İzafi kira dahil edilmemiştir.

Değişiklerin Belirlenmesi : Perakende satış yapan her işyerinden düzenli fiyatlar olarak derlenmiştir.

İkame, Kalite Değişimi vb. : Değişen tanımlı madde varsa kalite değişimi olarak indekse alınır.

Mevsimsel Maddeler : Mevsimsel değişim gösteren maddeler 12 aylık hareketli ortalama ile indekse alınır.

Hesaplama : İndeks hesaplaması Laspeyres zincirleme indeksi formülüne göre hesaplanır ve her yılın başında ağırlıklar değiştirilir.

II.1.3. İNGİLTERE

Resmi Adı : Parekende Fiyat İndeksi

Kapsam: İndeks aylık olarak hesaplanmakta ve hanehalkı tarafından satın alınan tüm mal ve hizmetleri kapsamaktadır. Bundan başka gelir dağılımının % 4'ünü alanlar ve gelirlerinin en az üçte ikisini devletten alan emekliler ayrıca ele alınmaktadır. İndekste tüm İngiltere kapsamıştır.

Resmi Temel Yıl : Ocak 1987=100

Ağırlıkların Kaynakları : Ağırlık ve maddelerin düzeltilmesine Şubat ayında başlanmakta düzeltmelerde bir önceki yıl yapılan Hanehalkı Harcama Anketi sonuçları kullanılmaktadır. Genellikle veriler yıl sonu için önceki yılın Haziran ayından bir sonraki yılın Şubat ayında kullanılmış olan ağırlıkların hesaplanmasında kullanılmaktadır. Yeni ağırlıkların uygulanmasında zaman farklılıklarını dikkate almak için herbir gruptaki mal ve hizmet harcamaları fiyat değişimleriyle birlikte bu harcama gruplarının değişeceği varsayımı ile ayarlamalar yapılmaktadır.

Bu tipteki tüm haneler İngiltere ve anket kapsamındadır, 7.000 Hanehalkı bir yıl boyunca anket kapsamına alınmış ve seçilen haneler eşit şansa sahiptirler.

Madde Ağırlıklarının 1992 de kullanımı aşağıdadır :

Ağırlıklar

Gruplar	Madde No	Ağırlıklar	Derlenen Fiyat Sayısı
Gıda	27	152	----
Dışarıda yenen yemekler	4	47	----
Alkollü içkiler	9	80	----
Sigara	4	36	----
Evler(Mesken)			
Kira sahip olunan senet (ipotekli)	2	35	----
ödenmesi, sigortalı mesken v.b.	2	72	----
Tamir ve bakım	12	21	----
Ev vergisi ve su	4	40	----
Yakacak ve ışık	11	47	----
Dayanıklı ev eşyası ve hizmetleri	57	125	----
Giyecek ve ayakkabılar	66	59	----
Ulaştırma ve taşıtlar	17	163	----
Çeşitli gıdalar	69	75	----
Hizmetler	10	44	----
TOPLAM	394	1.00	----

Hanehalkı Tüketim Harcaması : Tüketim harcamalarında aynı gelir, hane masrafları kullanılmış malların değiştirilmesi için yapılan ödemeler, ruhsat masrafları, sigorta ile özel tüketim malları ve sağlık harcamalarını kapsamaktadır. Kapsanmayanlar ise gelir vergisi ve dolaysız vergi ile, hayat sigortası ikramiyesi, hediyeler v.b. ödemeler, sosyal yardım sigortaları ve emekli ikramiyesi, tasarruflar ve yatırımlar, ve kredilerden alınan vergilerdir.

Veri Toplama Yöntemi : Fiyat toplamak için tüm ülkeyi temsil edecek 180 yerleşim yeri seçilmiştir. Her bir alan için fiyat toplayan rehber ailelerin seçimi projeyi kolaylaştırmaktadır.

- * Her ay bütün mal ve hizmetlerin fiyatları toplanır.

- * Normal olarak indeksler her ayın ilk günü bildirilmesi gerekirken, sürekli olarak her ayın ikinci salı günü bildirilmektedir.

İndekslerin toplama zamanında parekende fiyatların alınması amacıyla merkezi resmi istatistik ofisi mağazaları ziyaret eder. Bazı Büyük süpermarket zincirleri ile diğer tüm satış yerleri için merkezi ofis fiyat listesi oluşturur. Posta ve telefon, ulaştırma paraları , gaz ve elektrik gibi maddelerin fiyatlarının toplanması için organizasyon bağlantıları kurulur.

- * Alan organizasyonunda amaçlara uymayan şeyler bulunmaz Data toplanmasında işsizlerden faydalanılır, ofis onları bazen merkezi yerlere gönderir.

- * Satıcılar ve müşterilerden toplanan fiyatlar indekslerde kullanılır.

- * Satış fiyatları yanında fiyat indirimleri, malın ikinci kalite olup olmaması öncelikle önemlidir.

- * Kira ve kredi süreleri önemli değildir.

- * İkinci elden azalan fiyatlar genel ilkeler kadar önemlidir. İkinci el fiyatları genelde araba satışlarında görülür.

- * Önemli mallar sınıflandırılmaz.

- * Bazı malların piyasa rayıcı ile sabit fiyatları (gazete kağıdı, posta gibi) merkezi yerlerden toplanır.

- * Bütün İngilterede mallar piyasa rayıcı ile farklı ise satış yerlerinde piyasa fiyatından toplanır. 130.000 rayic fiyatı 600 maddeyi kapsayarak toplanır. Rayic fiyatı verilmiş rağbet gören bazı özel mallar için geniş bir nisbi ağırlık verilir.

Konut : İndekste normal olarak tüm mesken kiralari kapsanır. Daha çok kendine özgü olan mülk sahiplerinin kiralari yalnızca Nisan ,Kasım , ve Aralık aylarında gözden geçirilir.İlgili bilgilerin toplanmasında posta kullanılır. Fiyat göstegesı elde edilen tazminat ve indirimlere ilişkin kesintiler olmaksızın alınan ortalama kiradır.İpoteklerle ilgili ödemeler ,vekaletname gibi ev masrafları (diğer oranlar ,tanir masrafları v.b. müstakil masraflar) kendi malı olanları kapsar.

Değişikliklerin Belirlenmesi : Özellikle üretimler yıldan yıla değişiklikler gösterir.Bazı markalar ve hususiyetler özellikle dahil edilir.Bilgi alınacak meskenlerin seçimi ve bazı özel mallar için satıcılar ziyaret edilir.

İkame,Kalite Değişimi v.b. : Fiyat toplanması, hesaplanması ve indeksin düzenlenmesi için uygun zamanlama seçilir.Farklı özellikteki tüketimler ve davranışlar için maddelerin gözden geçirilmesi her yıl tekrarlanır.

Mevsimsel Maddeler : Mevsimlik maddeler için bilgi toplanması, onların elde edilmesinden sonra olur.Genelde mevsimlik maddelerin ağırlıkları yıldan yıla farklılık göstermez.Fakat nisbi ağırlıklar farklı çeşitteki taze meyve ve bitkisel ürünlerde yıllara bağlı olarak (sabit ağırlıklar ile taze meyve ve taze bitkisel ürünler gibi.) farklılıklarını açıklamak için değişik tüketim kalıplarını açıklamak gerekir.

Hesaplama : İndeksler her bir yıl için Laspeyres ile hesaplanır.İndekste tek farkla taze meyve ve sebzeler birleştirilerek Paasche yöntemiyle hesaplanır. Birbirine bağlı olan maddeler ortalama fiyat veya nisbi fiyatlar cinsinden hesaplanır.Kayıp veya kullanışsız fiyat değerlendirmeleri gerçek fiyatların geçerli maddeleri başka yerlerde toplanmış olan maddelere uygun olarak değiştiği varsayımıyla yerleştirilir.İndeks direk olarak ulusal düzeyde hesaplanır.

Diğer Bilgiler : Merkezi İstatistik Ofisi 1989'dan beri fiyat toplamaktan sorumludur,fiyatları yüzde ve indekslenmiş olarak toplanmış Merkezi İstatistik Ofisi tarafından " Vergi ve Fiyat İndeksi " hesaplanır ve yayınlanır.

III.1.4. AVUSTURYA

Resmi Adı : Tüketici Fiyatları İndeksi

Kapsam : İndeks aylık yayınlanır hesaplanır ve tüm ülke hanehalklarını kapsar. Gelir limiti söz konusu değildir.

Ağırlıkların Kaynakları : Ağırlıklar ve maddeler 1984 Mart ve 1985 Şubat tarihleri arasında yapılan hanehalkı harcamaları anketine bağlı olarak bulundu. 6599 hanehalkı tüm nüfusu temsilen alındı.

Ağırlıklar

Gruplar	Madde Sayısı	Ağırlıklar	Derlenen Fiyat Sayısı
Gıda	149	23.268	----
Tütün	79	2.512	----
Kira	28	13.056	----
Yakıt ve aydınlatma	13	5.405	----
Ev alet ve gereçleri	41	7.582	----
Giyim ve ayakkabı	50	10.694	----
Temizlik maddeleri	9	1.402	----
Sağlık, kişisel bakım	31	6.006	----
Kültür ve eğlence	85	14.302	----
Ulaştırma, ve haberleşme	130	15.773	----
	615	100.000	
TOPLAM			

Hanehalkı Tüketim Harcaması : İndeksin amacı tüm parasal harcamaları hanehalkı mal ve hizmet tüketimini amaçlamaktadır.Yardım, bağış, sosyal sigorta, fonlar, mesken taksidi dahil edilmemiştir.

Veri Toplama Yöntemi : Fiyatlar her ayın ikinci Çarşambası toplanır.Fiyatlar 287 maddenin perakende çıkış fiyatları ile mevsimsel maddeler üzerinden toplanır.20 büyük kent merkezinden toplanan bu fiyatlarda indirimli satışlar dahil edilmez.Fiyatları farklı ise devlet fiyatları alınır.

Konut : Kiralar üçer aylık 10000 kiracı üzerinden toplanır.Fiyatların karşılaştırılması ve takip edilebilmesi için hesaplamalar metrekare üzerinden yapılır.

Değişikliklerin Hesaplanması : Tanımdaki değişimler doğal olarak mümkün olduğu şekilde miktar, kalite, marka olarak belirlenerek düzenli ve standart fiyatlandırma sağlanmıştır.

İkame, Kalite Değişimi vb. : Eğer madde kalite değişimine uğrarsa baz fiyat, şimdiki ve bir önceki fiyatlar aynı değişim oranında nitelenir.

Mevsimsel Maddeler : Mevsimsel düzensizlik gösteren taze sebze ve meyvelerin fiyatları değişken ağırlıkları gözönünde tutularak her ay için sabit gruplar elde edilir.

Hesaplama : İndeks hesaplaması Laspeyres formülüne göre temel periyoda bağlı olarak baz fiyatları aritmetik ortalamadır.Genel indeks ise 20 şehrin ağırlıkları nüfus oranıtlı olarak hesaplanır.

III.1.5. İSVİÇRE

Resmi Adı : Tüketici Fiyatları İndeksi

Kapsam : İndeks aylık olarak hesaplanmakta ve tüm ülkedeki ücretli hanehalklarını kapsamaktadır.

Resmi Temel Yıl : Aralık 1982 = 100

Ağırlıkların Kaynakları : Ağırlıklar ve maddeler ülkenin her yerinde 442 ücretli örnek hane halkına 1981 yılında uygulanmış bir hanehalkı harcama anketinden alınmıştır. Gelir ve harcama verileri 12 aylık bir periyod boyunca her örnek hanehalkından her ay toplanmaktadır. Bu ağırlıklandırma modeli 1981 Haziran ve 1982 Haziran arasındaki fiyat değişimleri için düzenlenmektedir.

Ağırlıklar

Gruplar	Madde Sayısı	Ağırlıklar	Derlenen Fiyat Sayısı
Gıda	127	21	73.300
İçecekler ve sigara	22	5	27.700
Giyim ve ayakkabı	56	7	61.800
Kira	15	18	107.000
Yakıt ve aydınlatma	13	5	2.600
Hanehalkı alet ve bakımı	35	6	24.800
Ulaştırma ve haberleşme	58	14	5.300
Sağlık ve kişisel bakım	54	8	12.300
Eğitim ve eğlence	33	16	19.500
TOPLAM	413	100	334.300

Hanehalkı Tüketim Harcaması : Tüketim harcaması indeksinin amacı ücretli hanehalklarının tüm mal ve hizmet satın alımlarını kapsamaktır.Tüketim harcaması; dolaylı vergiler, motorlu taşıtların kullanımı ile birleştirilmiş sigorta primleri ve radyo-televizyon ruhsatlarını içermektedir.Sosyal bağışlar, armağanlar, para cezaları ,borç faizleri, iş seyahatleri, mücevher, saat, çanta gibi kişisel eşyalar türündeki maddelere ilişkin indeksin toplanmasında bu tür maddelerin tüketim harcaması dahil edilmemiştir.

Veri Toplama Yöntemi : Fiyatlar bölgesel otorite denetleyicileri veya soru kağıdının postalanması ile perakende satış ve hizmet mağazalarından toplanmaktadır.Seçim kriteri; fiyatın bölgesel ekonomik önem taşımasıdır.Çoğu gıda maddeleri, yakıt ve petrol için fiyatlar 48 kasabada her ayın ilk iki haftası boyunca araştırılmaktadır.Diğer maddeler için fiyatlar üç ayda bir toplanmaktadır.Özel fiyatlar anket anında dikkate alınmaktadır.

Konut : Kira fiyatları (cari) 87 bölgede birden beşe kadar odası olan 100000 apartman dairesi için her yıl Mayıs ve Kasım aylarında toplanmaktadır.Apartman dairelerinin farklı türleri (eski, yeni ve en son fiyat kotasyonundan beri inşa edilen) kendi sayıları oranında indekste temsil edilmektedir.

Değişikliklerin Belirlenmesi : Her denetimci ciroya göre her madde için en önemli özellikleri seçilebilir ve gelişen piyasaya göre gerektiği şekilde seçimini uygulayabilir.

İkame, Kalite Değişimi vb. : Küçük nitelik değişimleri dikkate alınmamıştır.Eğer önemli bir nitelik değişimi varsa, bu maddeye yeni bir madde gibi işlem yapılmaktadır ve birleştirici metod kullanılmaktadır.Eğer bir madde piyasada uzun süre bulunmuyorsa ve tüketici o maddenin yerine geçen bir maddeyi satın almak zorundaysa, bu ikame maddenin fiyatı indeks hesaplaması için kullanılmaktadır.

Mevsimsel Maddeler : Taze sebze ve meyvelerin fiyatlarındaki mevsimlik dalgalanmalar değişken maddelere ve sabit grup ağırlıkları aylık sepeti dahilindeki madde ağırlıklarına göre dikkate alınmalıdır.

Hesaplama : İndeks sabit bazlı ağırlıklandırılmış bir aritmetik ortalama şeklinde baz periyoduna isabet eden ağırlıklar kullanılarak Laspeyres formülüne göre hesaplanmaktadır.Farklı indeksler, cari periyodlar ve baz periyodlar için nisbi fiyatların ortalaması kullanılarak her kişisel pazarda her fiyat kotası için öncelikle hesaplanmaktadır.Ulusal indeks, farklı türdeki pazar ve mahalli yerler ile ilgili ağırlıklandırılmış aritmetik indeks ortalamasını temsil etmektedir.

III.1.6. A.B.D.

Resmi Adı : Kenisel Yerler Tüketici Fiyat İndeksi

Kapsam : İndeks aylık olarak hesaplanır ve kurumsallaşmamış nüfus toplam nüfus içinde 80 de 1 oranındadır.Kurum personelleri ve askeri alanlar; kırsal kesimler ve tarımsal kesimlerden ayrılarak indekse dahil edilmezler.

Resmi Temel Yıl : 1982-84 =100

Ağırlıkların Kaynakları : Ağırlıklar 1982-84 yıllarında, yoğun bir röportaj ve günlük tutulan tüketim harcamaları anketleri sonucu oluşmuştur.Tahmini 5000 tüketici birimiyle kontak kurularak her yıl anket yapılmıştır.Tüketici birimleriyle ilişkilerde, ekonomik dayanışmaya ve farklı görüşlerin değerlendirilmesine dikkat edilmiştir.Her bir madde tabakasına ilişkin harcama tahmini olarak hesaplanan indeks nüfusuna göre toplam harcamanın tahminidir.

Ağırlıklar

Gruplar	Madde Sayısı	Ağırlıklar	Derlenen Fiyat Sayısı
Gıda ve içecekler	100	17.627	44.102
Mesken	97	41.544	18.864
Giyecek,gıda bakım masrafı	59	6.097	11.059
Ulaştırma	38	17.013	6.564
Sağlık bakımı	15	6.689	4.484
Eğlence	30	4.357	2.800
Diğer gıda ve hizmetler	31	6.674	2.080
TOPLAM	370	100.000	89.952

Hanehalkı Tüketim Harcaması : Hanehalkı tüketim harcamalarında, insanların günlük yaşamlarında aldıkları tüm mal ve hizmetlere başvurulmuştur.

Veri Toplama Yöntemi : Pazar yeri, tüketici fiyat indeksine dahil edilen kentsel bölgelerin yaklaşık beşte birinde her yıl sürdürülen satın alım anketlerinden seçilmiştir.Fiyatların toplandığı bölgelerdeki tüketim birimleri ile görüşmeler yapılmıştır.Bilgi almak için referans dönemi boyunca malların satın alımına ilişkin sorular sorulmuştur.Bir satın alım yapıldıysa, satış yerinin adı ve adresi her işlem için malın maliyeti ile birlikte kaydedilmiştir.İşgücü istatistikleri bürosu daha sonra her pazardan yapılan harcamaları ölçü olarak kullanarak, bu pazar alanlarından uygun olan bir tanesini seçmiştir.Bu yöntemle tüm kuruluşların pazar yerleri belirlenmiştir.

Sistem aynı zamanda örnek hatası ve değişimlerinin tahminine fırsat verir.Çoğu mal ve hizmetin fiyatı, istatistik bürosu tarafından yaklaşık 21000 perakende satış mağazası ve 6000 hanehalkı üzerinde yapılan kişisel ziyaretlerle elde edilmiştir.

Konut : Kira bilgileri, kira anketi kanalıyla toplanmaktadır.Örnek kapsamındaki 60000 konut ünitesi 6 gruba bölünmüştür.Her ay bir grup fiyatlandırılmaktadır.Kira ücreti eşitleme metodu, ev sahibinin oturduğu konutun (izafi kira) bedeli ölçülerek kullanılmıştır.

Kiracılar tarafından evin tamiri için satın alınan maddelere yapılan masraflar, ev sahibi tarafından kullanılan evin kira bedeli gibi kapsamılmaktadır.Barınma indeksi hedonic regresyon metodunun kullanılmasıyla, konut kiralalarının yıllanma etkileri sonucunda meydana gelen değişimlere göre düzeltilmektedir.

Değişikliklerin Belirlenmesi : Fiyatlandırılan maddeler her bir örnek satış yerleri içinden, satış yerlerindeki satışların dolar üzerinden miktarı oranında, örneğin; büyüklük oranı ile fiyat toplayıcıları tarafından seçilmiştir.Fiyat toplayıcıları, her bir giren ölçülen madde için mal uzmanları tarafından geliştirilen kontrol listesinin kullanılmasıyla, seçilen maddelerin detaylı olarak tanımlanmalarını düzenlemektedir.Bu özel satış yerlerinin detaylı tanımlanması, malların fiyatlandırılması için maddelerin tesbitinde kullanılmaktadır.

İkame, Kalite Değişimleri vb. : Nitel düzeltmeler ikameler meydana geldiğinde mal uzmanları tarafından yapılır.

Mevsimsel Maddeler : Mevcut olmayan mevsimlik maddelere ilişkin fiyatlar, standart tahmin yöntemlerinin kullanılmasıyla tayin edilmektedir.

Hesaplama : İndeks, periyod tabanına göre yerini tutan ağırlıkların kullanılmasıyla, sabit tabana göre aritmetik ortalama ağırlıklandırarak, Laspeyres fomülüne göre hesaplanmaktadır.

Kesin ve eski periyodlar için ağırlıklandırılmış fiyat bağıntıları madde indislerinin hesaplanması ile kullanılmaktadır.Ağırlıklar alanda ve satış yerlerinde maddenin önemine göre ve örnek olarak alınan cari fiyatların sayısına dayandırılmaktadır.

Tüm kent tüketicileri için indeks, fiyatların toplandığı, 85 esas örnek üniteleri için verilerin bir araya getirilmesidir.Piyasa periyodu tabanında grup halindeki satın alışlar tahmin edilen kesin harcamaların göstergesi olan ağırlıkların her bir örnek ünitesinde her bir madde için belirlenmektedir.Grup halindeki satın alışlar, tüm kent madde ağırlıklarının elde edilmesinde esas örnekleme birimine göre nüfusun kullanılmasıyla ağırlıklandırılmıştır.

Organizasyon ve Yayınlama : US İşgücü Bölümü, İşgücü İstatistikleri Bürosu : "CPI ayrıntılı rapor "

III.1.7. YUNANİSTAN

Resmi Adı : Tüketici Fiyatları İndeksi

Kapsam : İndeks aylık hesaplanır ve kentsel yerleri içerir.

Resmi Temel Yıl : 1982 = 100

Ağırlıkların Kaynakları : Ağırlıklar ve maddeler 10000 ve daha fazla nüfuslu kentsel yerleşim yerlerinden 3725 hanenin 1982 yılından hanehalkı harcamaları anketinden çıkarılmıştır. Anket kentsel yerlerin yarısını ve kırsalı kapsamıştır. Ağırlıklandırılmamış maddeler fiyatlandırılmaz.

Ağırlıklar

Gruplar	Madde Sayısı	Ağırlıklar	Derlenen Fiyat Sayısı
Gıda	134	324.4	----
Alkollü içkiler ve tütün	8	36.5	----
Giyim ve ayakkabı	58	128.3	----
Konut (Yakıt ve aydınlatma dahil)	13	130.6	----
Ev alet ve gereçleri	65	85.5	----
Kişisel ve tıbbi bakım	34	62.5	----
Eğitim ve eğlence	37	87.4	----
Ulaşım ve haberleşme	26	130.0	----
Diğer maddeler ve servisler	13	14.8	----
TOPLAM	386	1000.0	

Hanehalkı Tüketim Harcamaları : İndeksin amacı bütün tüketim harcamaları için hanehalklarının almış oldukları tüm mallar ve servisleri yada bütün tüketimleri, tüm parasal harcamaları (nakit ve kredi) kapsamaktadır.

Sadece sağlık ve eğitim harcamaları ödemeler içinde çok büyük yer tutar.Kiralar, direk ödemeler ve yardımlar, bağışlar, sigorta fonları hariç tutulmuştur.

Veri Toplama Yöntemi : Fiyatlar 17 ilde 1016 perakendeci ve servis kuruluşlarından toplanırken bütün kentsel yerlerdeki fiyat değişimleri gözönünde tutulmaktadır.(Beş il için

bazı giyim maddeleri ve dayanıklı tüketim maddeleri gibi).Devletin tanımladığı bazı maddelerin fiyatları resmi faturalardan alınır.Fiyatlar taze sebze ve meyveler, etler,balıklar gibi maddelerin fiyatları tabiatına bağlı olarak haftada bir diğer maddelerin fiyatları ise ayda bir toplanır.Genellikle indekste peşin fiyatlar kullanılır.İndirimler, iskontolar gözönünde tutulur fakat " özel indirimler " dikkate alınmaz.

Eğer piyasadan alınan fiyatlarla devlet fiyatları farklı ise devlet fiyatları alınır.

Konut : Kiralar rastgele örneklemeye seçilen 600 meskenden yılda iki kez derlenir.Aylık ödenen kiralar gözönünde tutulur.Baz yılındaki toplam kira harcamalarından ortalama aylık kira harcamaları şimdiki ayın yerini tutan kira harcamalarına benzetilerek indekste kullanılır.Evsahipleri indekse katılmamıştır.

Değişikliklerin Belirlenmesi : Piyasa araştırmaları sonucu maddelerin tanımları yapılmıştır.İndekste ki aynı maddeleri ayrıntıları (teknik özellikleri, yapımı, kalitesi, yanımı vb.) dikkate alınmıştır.

İkame, Kalite değişimi vb. : Eğer seçilen ürünler yeteri kadar uzun süre üretilmiyorsa bunların yerine aynı özellikleri gösteren ürünler alınır.Yeni ürünün yıl ve kalite değişimi arasındaki özellikleri gözönünde tutularak hayali bir baz yılı fiyatı kullanılır.

Mevsimsel Maddeler : Mevsimsel düzensizlik gösteren taze sebze ve meyvelerin fiyatları değişken ağırlıkları gözönünde tutularak sabit ağırlıklı sepetin içinde yer almıştır.Diğer mevsimsel maddeler gibi yazlık ve kışlık giyecek ve ayakkabıların fiyatlarıda sezon sonu fiyatları alınarak bir sezona kadar devam ettirilir.

Hesaplama : İndeks hesaplaması Laspeyres formülüne göre sabit bazlı ağırlıklı aritmetik ortalama olarak yapılır, kullanılan ağırlıklar baz yılı ağırlıklarıdır.

Görelî fiyatlar için aynı tanım ve aynı çıkışlı maddelerin fiyatları ilk olarak şimdiki fiyatları baz yılı fiyatlarına bölünür.Sonra her şehir için görelî fiyatların basit aritmetik ortalaması alınır.Toplam yerleşim yerleri için ağırlıklandırılarak bulunan görelî fiyatlar kullanılır.Bu görelî fiyatlarla toplam yerleşim yerleri için hesaplama yapılarak madde indeksine ulaşır.

Diğer Bilgiler : Genel indeks ve dokuz grubun indeksi ayda bir yayınlanır.

III.1.8. İTALYA

Resmi Adı : Milli Tüketici Fiyatları İndeksi

Kapsam : İndeks aylık olarak hesaplanmaktadır ve 93 il ve ana ilçelerdeki tüm hane halklarını kapsar.

Resmi Temel Yıl : 1990 = 100

Ağırlıkların Kaynakları : Ağırlıklar tüketim kalıplarından ve 1989 yılının üçer aylık son iki dönemi ile 1990 yılının üçer aylık son iki döneminin milli hesap verilerine göre çıkarılmıştır.

Ağırlıklar

Gruplar	Madde Sayısı	Ağırlıklar	Derlenen Fiyat Sayısı
Gıda ve tütün	250	22.78	200000
Giyim ve ayakkabı	57	10.83	20000
Konut :		7.62	13500
Kira	1		
Bakım ve tamirat	5		
Yakıt-aydınlatma	7		
Diğer Gruplar			50000
Mobilya ve ev eşyaları	76	10.58	
Tıbbi bakım	137	6.74	
Ulaşım-	168	13.46	
haberleşme	110	9.97	
Eğitim-eğlence	96	18.02	
Diğer maddeler ve servisler			
TOPLAM	907	100.000	283500

Hanehalkı Tüketim Harcaması : Tüketim harcamalarından vergi kazancı, kendi üretiminden tüketim,yatırım ve tasarruf, izafi kira indekse dahil edilmemiştir.

Veri Toplama Yöntemi : Fiyatlar 93 ilden ve bu illerin büyük ilçelerindeki alış veriş merkezlerinden yaklaşık 26300 perakendeciden (9500 gıda için ve 10800 diğer maddeler için) ve 6000 servis kuruluşundan toplanır.

Taze balıklar, patates, taze sebze ve meyve için fiyatlar ayın 5 'i 15 'i ve 25 'inde toplanırken diğer gıda maddeleri, giyim ve kişisel hizmetler için ayın 15 'inci gün fiyatları ile bir önceki ayın 25 'inci gün fiyatları kullanılmaktadır.Dayanıklı tüketim malları ve bazı servislerin fiyatları 5 Şubat 5 Mayıs ve 5 Ağustosta saptanan fiyatlardır.İndeks hesaplanmasında tüketicilerin ödedikleri normal fiyatlar kullanılır.Açık arttırma fiyatları, indirimler,kiralama yada vadeli krediler ve ikinci elden satın alışlar göz önünde bulundurularak kullanılmamıştır.Fakat bazı gıda maddelerinin açık arttırmalı fiyatı en azından bir ay devam ediyorsa kullanılır.

Konut : 13500 meskenden derlenen kiralar 5 Ocak, 5 Nisan, 5 Haziran ve 5 Ekimde derlenir.

Değişikliklerin Belirlenmesi : Ayrıntılı olarak önceden belirlenen aynı maddeleri kapsayan alış veriş sepetinden alınır.Bir maddenin tanımı marka, ticari markası, paketleme tipi, niteliği yada birimi gibi ayrıntıları içerir.

İkame, Kalite Değişimi vb. : Eğer bir ürün bulunamıyorsa orjinal ürün ile aynı bir ürün yerine konur ve link (birleştirme) metodu kullanılarak hesaplama yapılır.

Mevsimsel Maddeler : Taze sebze ve meyveler ve çiçekler mevsimsel özellik gösteren maddelerdir.

Mevsimsel maddelerin bileşik indeksi fiyatları büyükten doğru küçüğe sıralandıktan sonra ilk % 75 'lik kısmıyla bulunur.Piyasadaki mevsimsel maddeler değişebilir.Düzeltilme 13 aylık hareketli ortalamalar şeklinde yapılır.

Hesaplama : İndeks hesaplaması Laspeyres formülüne göre sabit bazlı ağırlıklı aritmetik ortalama kullanılarak yapılır kullanılan ağırlıklar baz yılı ağırlıklarıdır.

Aynı yerleşim yerinde indeks için aynı maddelerin basit aritmetik ortalaması alınarak basit indeks bulunur.Aynı maddeler için ortalama indeks aynı bölgelerin aritmetik ortalamalı ağırlıkları ile bulunur.

Ulusal indeks 31 Aralık 1989 bölgelerin kentsel nüfus oranı ile ağırlıklı, aritmetik ortalamalı ağırlıklarla temsil edilen 20 bölge ile yapılır.

Diğer Bilgiler : Ulusal İstatistik Enstitüsü; Tüketici Fiyatları İndeksi ve ücretliler için bir seri hesaplayıp yayınlamaktadır.

III.1.9. JAPONYA

Resmi Adı : Tüketici Fiyat İndeksi

Kapsam : İndeks aylık olarak derlenir.Tek kişilik hanehalkları ve esas uğraşısı tarım, ormancılık ve balıkçılık olan hanehalkları dışındaki tüm hanehalklarını kapsar.

Resmi Temel Yıl : 1990 = 100

Ağırlıkların Kaynakları : Ağırlıklar, 1990 yılında yapılan ve yaklaşık 8000 hanehalkının harcama anketinden alınmıştır.Taze yiyecek maddelerinin (taze balık, taze sebze, meyve) aylık ağırlıkları 1989 ve 1990 yılları için ortalama harcama verilerinden elde edilmiştir.İndeks maddeleri, her bir maddenin toplam tüketim harcamalarına oransal etkisine (prensipte % 0.01 veya daha fazla), fiyat hareketlerini temsiline ve fiyat toplama devamlılığına göre seçilmiştir.Fiyat tesbit edilmemiş madde ağırlıkları kendisini temsil eden fiyatlandırılmış maddelere tahsis edilmiştir.

Değişikliklerin Belirlenmesi : İndekste kullanılan maddelerin her ay sürekli izlenmesi için büyüklük, kalite, marka gibi özellikleri detaylı bir şekilde tanımlanır.

İkame, Kalite Değişimi vb. : Eğer seçilen madde fiyatlandırma için daha uzun süre mevcut olmazsa o ürün yerine benzer bir madde ikame edilir.Eski ve yeni ürünler özdeş olduğunda, doğrudan birleştirme metodu kullanılır.Aksi takdirde miktar veya nitelikteki farklılıkları hesaba katmak için fiyatlara ayarlama yapılır.

Mevsimsel Maddeler : Mevsimsel maddeler (taze balık, taze meyve ve sebze) için alt grup ağırlıkları bir yıl boyunca sabittir.Bu alt gruptaki her bir maddeye aydan aya değişen oranasal etkilerine göre ağırlık verilir.Sezon dışı süresince taze gıdadan başka mevsimsel maddeler için en son sezon periyodundaki ortalama fiyatlar kullanılır.

Hesaplama : İndeks baz periyoda isabet eden ağırlıkların kullanımıyla, sabit bazlı ağırlıklandırılmış aritmetik ortalama şeklindeki Laspeyres formülüne göre hesaplanır. Her belediye için, maddelere göre fiyat oranları hesaplanır.Sonra tüm ülke için maddelere göre ortalama fiyat oranları için kendi madde ağırlıkları ile ortalamaları bulunur.Ana grup indeksleri ve genel indeks de kendi grup ağırlıklarının kullanımıyla alt grup indekse benzer bir şekilde hesaplanır.

Diğer Bilgiler : " Genel indeks ", " 10 ana grup indeksi " ve " alt grup indeksi " 72 alan için derlenir, yani; tüm ülke 8 şehir grubu, 10 ilçe, 4 metropolitan alan, özel idareli 42 şehir, Kwasaki-shi ve Kitakyushi-shi için derlenir." Mal ve hizmet grup indeksi " ve " Maddelere göre indeks " bütün ülke ve Kuarea of Tokyo için derlenir. Hanehalkı türlerine göre indeks Madde özelliklerine göre indeks ve Zincirleme indeks metoduna göre indeks bütün ülke için derlenir.

III.1.110. HOLLANDA

Resmi Adı : Nihai Tüketim Harcamaları Fiyat İndeks Sayıları

Kapsam : İndeks aylık olarak derlenmektedir. Maaş ve ücret geliri elde eden hanehalklarını, çocuksuz yetişkinlerden veya gelirsiz olup çocuklu yetişkinlerden oluşan ve 1985 yılında aile gelirleri zorunlu hastalık yardım sigortası için maaş limitinin altında bulunan hanehalklarını kapsar. İndeks bütün ülkeyi kapsar.

Resmi Temel Yıl : 1985 = 100

Ağırlıkların Kaynakları : Ağırlıklar ve maddeler, 1985 yılında yapılan ve 962 örnek hanehalkının kapsayan Hanehalkı Gelir Ve Tüketim Anketinden alınmıştır.

Ağırlıklar

Gruplar	Madde Sayısı	Ağırlıklar	Derlenen Sayısı	Fiyat
Gıda	234	21.3	---	
Giyim ve ayakkabı	120	6.8	---	
Tıbbi bakım	5	11.4	---	
Ev eşyası	60	6.6	---	
Kira, yakıt ve yakacak	41	27.2	---	
Taşıma ve haberleşme	49	11.4	---	
Kültür ve eğitim	103	8.4	---	
Diğer mal ve hizmetler	78	6.9	---	
TOPLAM	690	100.0	---	

Hanehalkı Tüketim Harcaması : İndeksin amacı tüketim harcaması, dükkanlardan, büyük mağazalardan ve diğer alışveriş yerlerinden satın alışları içeren bütün tüketici mal ve hizmetlerini kapsar.Mekanik hizmetler veya esnaflar için yapılan ödemeler; otel, lokanta ve kafeteryalarda yapılan harcamalar, ulaştırma ve eğlence için yapılan ödemeler, doktor, hastane, ilaç ve benzeri tıbbi bakımlar için ödemeler, ev içi hizmetler için ödemeler, hayat sigortası ve emekli sandığı için ödemeler, mobilya ve dayanıklı tüketim için yapılan ödemeler dahildir.Ailelerin kar amacı gütmeyen kuruluşlara gönüllü olarak yaptıkları transferler,hanehalkı içindeki transferler, hanehalkı tarafından devlete ve sosyal sigorta kurumuna yapılan gönüllü transferler, hayat sigortası ve emeklilik için prim ödemeleri hariçtir.

Veri Toplama Yöntemi : Fiyatlar nüfusu 1000+ olan 100 belediyede, pazar yerlerini içeren satış yerlerinden, seyyar satıcılardan, büyük mağazalardan, büyük ve orta perakende satış yerlerinden ve hizmet kuruluşlarından her ayın 15. gününü içeren haftanın perşembe günü derlenir.

Fiyatlar, yaklaşık 1200 madde için toplanır.Posta ile fiyat toplama, toplam ağırlığının yaklaşık % 38 ' i için birlikte hesaplanan bir grup madde için kullanılır.

Konut : Kira verileri posta ile ev sahiplerinden veya idarecilerden derlenir.Kendi kullanımları için şahıslar tarafından konut satın alışları indeks hesaplanmasında kullanılmaz.

Değişikliklerin Belirlenmesi : Bütün mal ve hizmetler için çok kesin nitelik tanımlamaları vardır.Ağırlık , sayı, marka,büyükölük gibi tanımlamalara özen gösterilmiştir.

İkame,Kalite Değişimi vb. : Yeni ürünler, baz yılın değişiminden sonraki ağırlıklandırmada kapsanır.Eğer bir madde piyasada bulunmaz ise onun yerine benzer bir madde ikame edilir ve birleştirme metodu kullanılır.

Mevsimsel Maddeler : Taze sebze ve meyveler, çiçek ve ev içinde yetişen için grup ağırlıkları her ay sabit tutulur.Bu grupların aylık grup içi ağırlıkları baz yılı için değildir. Mevsimsel giyecek ve ayakkabı için iki sepet vardır.Birisi kış ayları için,digeri yaz ayları için.Mart ve Eylül aylarında her iki sepette grup için ağırlığın yarısı için kapsanır.

Hesaplama : İndeks, baz yıla isabet eden ağırlıkların kullanımıyla, sabit baz ile ağırlıklandırılmış aritmetik ortalama şeklindeki Laspeyres formülüne göre hesaplanır. Her bir madde için fiyat oranı, baz yılın ortalama fiyatlarıyla cari periyodun ortalama fiyatının bölünmesiyle hesaplanır. (9).

III.II.1. ARJANTİN

Baz Yılı : 1956 = 100 ve 1960 = 100

Sektörler :

1) İç tarım ,Ormancılık ,Balıkçılık

Bitkisel üretim

Hayvan üretimi

Balıkçılık

2) İç tarımsal olmayan

Gıda ve içki

Tütün

Tekstil

Giyim

Odun

Kağıt ve mukavva

Kimya

Petrol ürünleri

Lastik

Deri

Taş ,cam eşya ve çömlekçilik

Metal (Makina hariç)

Taşıt araçları ve elektrikli olmayan makina

Elektrikli makinalar

Madencilik ve taşocaklığı

3) İthal tarımsal olmayan

Gıda ve içki

Odun

Kağıt ve mukavva

Kimya

Metal (Makina hariç)

Yakıtlar

III.II.2. BREZİLYA

Baz Yılı : Haziran-Temmuz 1969 = 100

Sektörler :

1) Tüketici maddeleri

Dayanıklı

Dayanıksız

2) Üretim maddeleri

Ham maddeler (Gıda hariç)

İnşaat malzemeleri

Makina araç ve gereçleri

Diğerleri

III.II.3. MISIR

Baz Yılı : 1965-1966 = 100

Sınıflandırma : İndeks ; Standart Arab Classification Of Economic Activity ve son kullanım ve işlem basamaklarına göre sınıflandırılmıştır.

a) S.A.C.E.A ' ya göre

	Madde Sayıları
Tarımsal ürünler	79
Kümes hayvanları ve balık	9
Yenilemez hayvan ürünleri	15
Gıda ve içki	44
Tütün ve tütün sanayi	8
Dokuma iplik, tekstil ve iç giyim	79
İşlenmiş deri	10
Ev araçları	20
Petrol ve yakıt	17
Kağıt	11
Odun	18
İnşaat malzemeleri	35
İlaçlar	35
Kimyasal maddeler	28
Metal ve ürünleri	13
Makina ve aletleri	4
Ulaşım araçları	15
Toplam :	440

b) Son kullanıma göre

	Madde Sayıları
Yakıt	15
Ham maddeler	62
Ara mallar	113
Dayanısız mallar	211
Dayanıklı mallar	31
Ana mallar	8
Toplam :	440

c) İşlem basamaklarına göre

	Madde Sayıları
Yakıt	15
Pamuk	24
Ham maddeler	112
Yarı mamül maddeler	47
Mamül mallar	247
Toplam :	440

III.II.4. MACARİSTAN

	Madde Sayı
Maden	105
İmalat	4463
Gıda,içki ve tütün	293
Tekstil	540
Giyim ve ayakkabı	313
Orman ürünleri ve mobilya	434
Kağıt	140
Basım	112
Deri ve kürk	190
Lastik (sentetik materyalleri içeririr.)	211
Kimya	350
İnşaat malzemeleri	290
Ana metal	205
Makina	1100
Çeşitli imalat sanayi	285
Elektrik ve gaz	32
TOPLAM :	4600

III.II.5. JAPONYA

Baz Yılı : 1975 = 100

Gruplar

1) Ana Gruplar

	Madde Sayısı
Gıda	122
Yenilmeyen tarımsal ve hayvansal ürünler	27
Tekstil ürünleri	99
Kereste ve orman ürünleri	40
Kağıt hamuru ve kağıt ile ilgili ürünler	36
Metal içeren madenler ve metal parçalar	14
Demir ve çelik	78
Demir olmayan metaller	56
Metal ürünler	47
Elektrikli makinalar	92
Ulaşım araçları	21
Genel makina tanımlanmış araçlar	123
Kimya	132
Petrol, kömür ile ilgili ürünler	27
Seramikler	46
Elektrik gücü ve gaz	5
Çeşitli ürünler	69
Toplam :	1034

2) Orjine göre

	Madde Sayısı
İç üretim	773
İhracat	168
İthalat	93
Toplam :	1034

3) Sanayiye Göre

	Madde Sayısı
İmalat sanayi ürünleri	930
İmalat sanayi dışındaki sanayi ürünleri	
Tarım, orman ve su ürünleri	61
Madencilik ürünleri	24
Diğer	14
Elektrik ve gaz	5
Toplam :	1034

4) Kullanauma göre

Üretici mallar	
Ham materyeller	78
Yarı mamül mallar	358
Yakıt ve enerji	16
İnşaat malzemeleri	94
Diğer üretici malları	41
Ara mallar	102
Tüketici malları	253
Yatırım malları	196

III.II.6. İNGİLTERE

Baz Yılı : 1970 = 100

Mal fiyat indeksleri;

- 1) Sanayinin ana sektörleri tarafından satın alınan materyaller
- 2) Sanayinin ana sektör çıktılarını temsilen sektör indekslerinde birleştirilmiştir.

- 1) *İmalat sanayinde kullanılan ana materyaller ve yakıtlara göre sektörler;*

Metaller ve madenler

Dokuma lifleri

Gıda ve içki materyalleri

Ham yağ

Yakıt

Diğer

- 2) *Tüm imal edilmiş ürünlere göre sektörler;*

Gıda, içki,tütün

Kömür ve petrol ürünleri

Kimya

Metal sanayi

Tekstil

Deri, deri eşyalar ve kürk

Elektrik

Giyim ve ayakkabı

Tuğla, çömlek, cam, çimento

Kereste, mobilya

Kağıt basım ve yayım

III.II.7. A.B.D.

Baz Yılı : 1967 = 100

1) Ana mal grupları;

Çiftlik ürünleri
İşlenmiş gıda ve yemler
Tekstil ürünleri ve giyim
Deri ve post ile ilgili ürünler
Yakıt ile ilgili ürünler
Kimya ile ilgili ürünler
Lastik ve plastik sanayi
Kereste ve orman ürünleri
Kağıt hamuru, kağıt ile ilgili ürünler
Metaller ve metal ürünleri
Makina ve gereçler
Mobilya ve dayanıklı mallar
Metalik olmayan mineral ürünleri
Ulaştırma araçları
Çeşitli ürünler

2) İşlem basamaklarına göre gruplama

Daha sonraki işlem için ham metaryeller
İşlenmemiş ham gıda maddeleri ve yem maddeleri
İşlenmemiş diğer maddeler (Yakıt hariç)
İşlenmemiş yakıt

Ara metaryeller, yardımcı ve ara mallar

İmalat için ara mallar

İnşaat için metaryeller

İşlenmiş yakıt ve yağlar

Konteynırlar

Yardımcılar

Mamül mallar

Tüketici mamül malları

Üretici mamül malları

3) Ürünlerin dayanıklılığına göre gruplama

Dayanıklı mallar

Dayanaksız mallar

Dayanıklı işlenmemiş veya az işlenmiş mallar

Dayanaksız ham veya az işlenmiş mallar

Bu indekste toplam 3200 mal ve 43000 fiyat derlenmektedir.

III.II.8. FRANSA

Baz Yılı : 1962 = 100

Orjinal İndeks Adı : Sanayi Ürünleri Toptan Eşya Fiyatları İndeksidir. (10) .

Sanayi Grupları	Madde Sayıları
Demir madenleri	
Demir olmayan madenler	
Cam	
Kimyasal üretim	
Sanayi yağları	
Lastik	
Tekstil	
Deri	
Odun	
Kağıt ve mukavva	
İnşaat malzemeleri	
Toplam :	524

(10) Supplement to the Statistical Yearbook and The Monthly Bulletin of Statistics

EK 1

T.C. Başbakanlık D.İ.E. 1987=100 Bazlı Tüketici Fiyatları İndeksi Ana Harcama Grupları Ağırlıkları

Ana Harcama Grupları	Ağırlıklar
Gıda	34.774
Giyim	12.913
Ev Eşyası	11.22
Sağlık ve Kişisel Bakım	3.464
Ulaştırma ve Haberleşme	6.048
Kültür Eğitim Eğlence	4.973
Konut	26.608

T.C. Başbakanlık D.İ.E. 1994=100 Bazlı Tüketici Fiyatları İndeksi Ana Harcama Grupları Ağırlıkları

Ana Harcama Grupları	Ağırlıklar
Gıda	31.09
Giyim	9.71
Konut	25.8
Ev Eşyası	9.35
Sağlık ve Kişisel Bakım	2.76
Ulaştırma ve Haberleşme	9.3
Eğlence	2.95
Eğitim	1.59
Oteller	3.07
Çeşitli	4.38

EK 2

T.C. Başbakanlık D.İ.E. 1987=100 Bazlı Toptan Eşya Fiyatları İndeksi Ana Sektör Ağırlıkları

	Devlet	Özel
Tarım	0	31.88
Madencilik	6.75	0.93
İmalat	76.64	67.19
Enerji	16.61	0

T.C. Başbakanlık D.İ.E. 1994=100 Bazlı Toptan Eşya Fiyatları İndeksi Ana Sektör Ağırlıkları

Tarım	22.22
Maden	2.47
İmalat	71.12
Elektrik	4.19

EK 3

T.C. Başbakanlık D.İ.E. 1987=100 Bazlı Tüketici ve Toptan Fiyatları İndeksinin Mayıs Ayının Bir Önceki Yılın Aynı Ayına Göre Değişim Oranı Karşılaştırması

	Tüketici	Toptan
1988 Mayıs	70.2	64.2
1989 Mayıs	62.8	64
1990 Mayıs	63.6	58.4
1991 Mayıs	62.5	57.2
1992 Mayıs	69.9	59.5
1993 Mayıs	65	57.3
1994 Mayıs	117.8	138.6
1995 Mayıs	82.4	78.4

T.C. Başbakanlık D.İ.E. 1987=100 Bazlı Tüketici ve Toptan Fiyatları İndeksinin On İki Aylık Ortalamalara Göre Değişim Oranı Karşılaştırması

Yıllar	Tüketici	Toptan
1988	75.4	68.3
1989	69.6	69.6
1990	63.6	54.9
1991	66	55.3
1992	70.1	62.1
1993	66.1	58.4
1994	106.3	120.7
1995	93.6	88.5

EK 4

İ.T.O 1985=100 ve 1963-1968=100 Bazlı Ücretliler ve Toptan Eşya Fiyatları İndeksi Aylık Değişim Oranları

Yıl=1995

Aylar	Tüketici	Toptan
1	3	7.4
2	6.2	4.5
3	4.8	2.5
4	11.2	4.4
5	5.4	2.7
6	3.1	4
7	1.8	4.7
8	2	3.8
9	5.8	3.3
10	15	4.6
11	3.9	2.4
12	4.6	4.1

İTO 1985=100 ve 1963-1968=100 Bazlı Ücretliler ve Toptan Eşya Fiyatları İndeksi Aylar İtibariyle Yıllık Ortalama Değişim Oranları

Yıllar	Tüketici	Toptan
1988	75.4	68.3
1989	69.6	69.6
1990	63.6	54.9
1991	66	55.3
1992	70.1	62.1
1993	66.1	58.4
1994	106.3	120.7
1995	93.6	88.5

KAYNAKLAR

- (1) Korum UĞUR : " İstatistiğe Giriş " , A.Ü. S.B.F Yayınları , Ankara , 1981.
- (2) Serper ÖZER : " Uygulamalı İstatistik 1 " , Filiz Kitabevi, İstanbul, 1985.
- (3) D.İ.E. : " Türkiye İstatistik Yıllığı 1995 " , Ankara , 1996.
- (4) Cillov HALUK : " İstatistik Metodları " , İstanbul Üniversitesi Yayınları ,İstanbul ,1993.
- (5) Korum SEVİL : " Türkiye ' de Toptan Eşya Fiyatları İndeksi " , Sevinç Matbaası ,Ankara
1968 .
- (6) Bayraç SABİHA : " IV. Yüksek İstatistik Şurası " , D.İ.E. Matbaası , Ankara , 1984
- (7) D.İ.E. : " Kentsel Yerler Tüketici Fiyatları İndeksi ve Toptan Eşya Fiyatları
İndeksi
" , D.İ.E Matbaası , Ankara , 1996
- (8) Yardım ORHAN : " IV. Yüksek İstatistik Şurası " , D.İ.E. Matbaası , Ankara , 1984
- (9) Sources and Methods Labour Statistics Volume 1 Consumer Price Indices.
- (10) Supplement to the Statistical Yearbook and the Monthly Bulletin of statistics.
- (11) İTO. : Fiyat İndeksleri Aylık Bültenleri

